

Posodobitve pouka v gimnazijski praksi

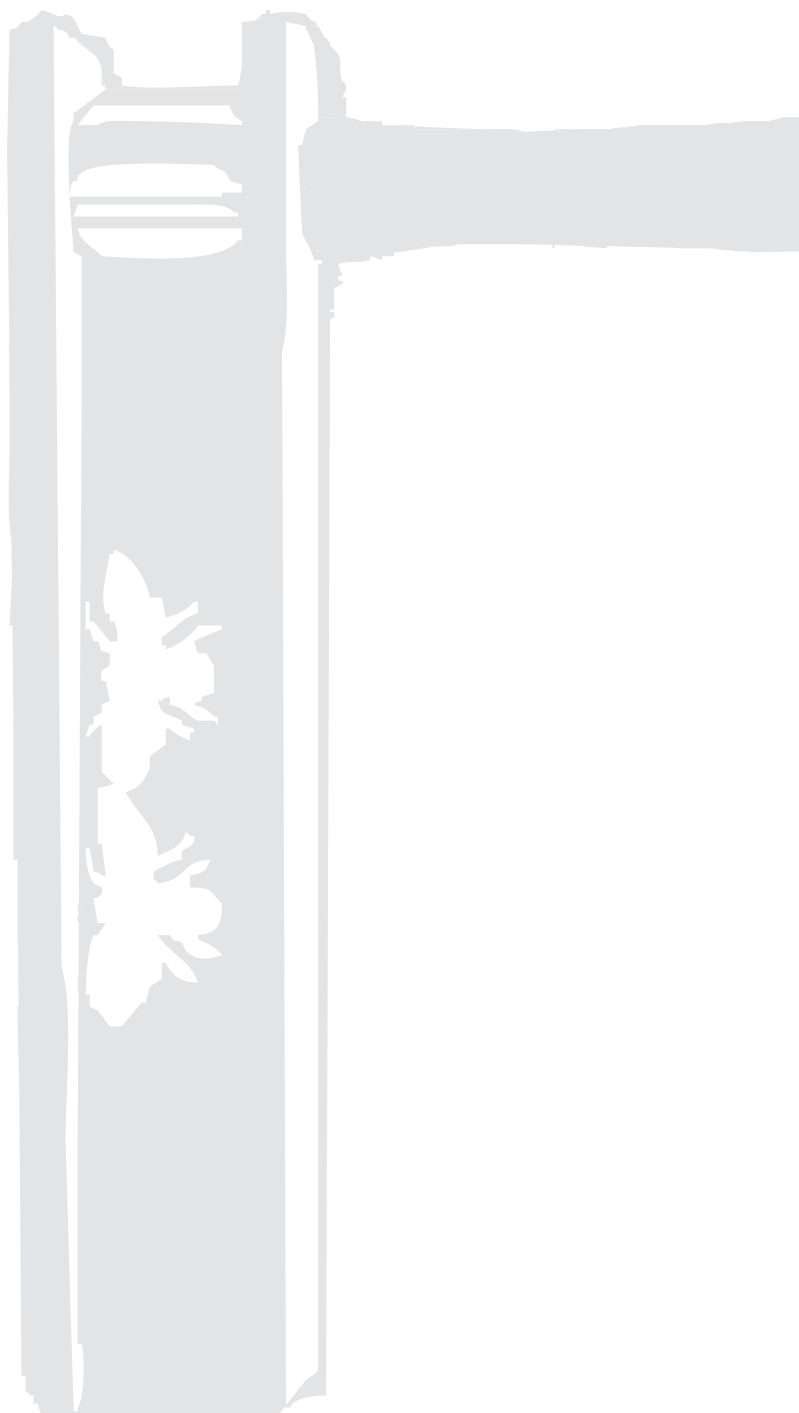
GLASBA

Posodobitve pouka v gimnazijski praksi

GLASBA

Ada Holcar
dr. Dimitrij Beuermann
dr. Inge Breznik
dr. Barbara Sicherl Kafol
mag. Manica Habjanič Gaberšek
Polona Meke-Ožinger
Viljem Babič
Mateja Jakša Jurković
mag. Vida Kopač
Katja Stosić
Tanja Zgonc

Posodobitve pouka v gimnazijski praksi

Glasba

Uredili:	Ada Holcar, dr. Inge Breznik
Avtorji:	Ada Holcar, dr. Dimitrij Beuermann, dr. Inge Breznik, dr. Barbara Sicherl Kafol, mag. Manica Habjanič Gaberšek, Polona Meke-Ožinger, Viljem Babič, Mateja Jakša Jurković, mag. Vida Kopač, Katja Stosić, Tanja Zgonc
Strokovni pregled:	dr. Branka Rotar Pance, Bojana Kralj
Jezikovni pregled:	Tatjana Ličen
Izdal in založil:	Zavod RS za šolstvo
Predstavnik:	mag. Gregor Mohorčič
Urednica zbirke:	Alenka Štrukelj
Oblikovanje:	Irena Hlede
Postavitev in tisk:	Littera picta d.o.o.
Naklada:	180 izvodov

Prva izdaja, prvi natis

Ljubljana, 2010

Publikacija je brezplačna.

Zahvaljujemo se Slovenskemu etnografskemu muzeju za uporabo slikovnih gradiv, ki smo jih uporabili za grafično opremo publikacije.

Zbirka knjig Posodobitev pouka v gimnazijski praksi je nastala v okviru projekta Posodobitev gimnazije – Posodobitev učnih načrtov, ki sta ga vodili dr. Amalija Žakelj, vodja projekta, in mag. Marjeta Borstner, namestnica.

Izid publikacije sta sofinancirala Evropski socialni sklad Evropske unije in Ministrstvo za šolstvo in šport.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad

© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2010

Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja gradiva ni dovoljeno reproducirati, kopirati ali drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje in prepisovanje na karšenkoli pomnilniški medij) oblike reprodukcije, razen delov, kjer je to posebej označeno.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

VSEBINA

PREDGOVOR

Kaj povezuje sodobne didaktične pristope? (dr. Dimitrij Beuermann)	7
--	---

UVOD (Ada Holcar)	11
-------------------------	----

1 NOVOSTI V POSODOBLJENEM UČNEM NAČRTU

1.1 Teoretična izhodišča za načrtovanje učnega procesa	15
(dr. Inge Breznik)	

1.1.1 Uvod	15
------------------	----

1.1.2 Razvojne značilnosti dijakov	15
--	----

1.1.3 Motivacija dijakov za pouk glasbe	18
---	----

1.1.4 Aktivno učenje prek glasbenih dejavnosti pri pouku glasbe	21
---	----

1.1.5 Sklep	24
-------------------	----

1.1.6 Viri in literatura	24
--------------------------------	----

1.2 Medpredmetno povezovanje (dr. Barbara Sicherl Kafol)	26
--	----

1.2.1 Uvod	26
------------------	----

1.2.2 Vsebinski vidik medpredmetnih povezav	27
---	----

1.2.3 Procesni vidik medpredmetnih povezav	27
--	----

1.2.4 Iz prakse v prakso	28
--------------------------------	----

1.2.5 Sklep	28
-------------------	----

1.2.5 Viri in literatura	29
--------------------------------	----

1.3 Glasbena mapa (mag. Manica Habjanič Gaberšek)	31
---	----

1.3.1 Uvod	31
------------------	----

1.3.2 Primer avtentične naloge: Poročilo s koncerta	33
---	----

1.3.2.1 Cilji	33
---------------------	----

1.3.2.2 Poglavja avtentične naloge	33
--	----

1.3.2.3 Kompetence	34
--------------------------	----

1.3.2.4 Opisni kriteriji za avtentično nalogo Poročilo s koncerta	36
---	----

1.3.2.5 Refleksija	38
--------------------------	----

1.3.3 Sklep	39
-------------------	----

1.3.4 Viri in literatura	40
--------------------------------	----

1.4 Kako preverjati in ocenjevati glasbene dosežke? (Ada Holcar)	42
--	----

1.4.1 Uvod	42
------------------	----

1.4.2 Aktivno učenje	42
----------------------------	----

1.4.3 Kako preverjati in ocenjevati glasbo?	43
---	----

1.4.4 Vloga povratne informacije	44
--	----

1.4.5 Sklep	44
-------------------	----

1.4.6 Viri in literatura	45
--------------------------------	----

2 PRIMERI VPELJEVANJA NOVOSTI V PRAKSI

2.1 Nauk o zvoku	49
------------------------	----

2.1.1 Nauk o zvoku (mag. Manica Habjanič Gaberšek)	49
--	----

2.2 Glasbeni zapis	53
--------------------------	----

2.2.1 Časovni elementi: ritem, metrum, takt, tempo, agogika (Polona Meke-Ožinger)	53
--	----

2.3	Glasbene oblike	56
2.3.1	Koncert (<i>Viljem Babič</i>)	56
2.3.2	Rondo (<i>Mateja Jakša Jurkovič</i>)	59
2.3.3	Glasbene oblike, ki temeljijo na kontrastu (<i>mag. Vida Kopač</i>)	62
2.4	Slovenska ljudska glasba in etnologija	65
2.4.1	Ljudska glasba Štajerske (<i>Katja Stosić</i>)	65
2.4.2	Slovenska ljudska pesem (<i>mag. Vida Kopač</i>)	68
2.4.3	Ljudska pesem in instrumentalna glasba (<i>Viljem Babič</i>)	71
2.5	Glasba in druge umetnosti	74
2.5.1	Glasbeno gledališče (<i>mag. Manica Habjanič Gaberšek</i>)	74
2.5.2	Balet (<i>Polona Meke-Ožinger</i>)	77
2.5.3	Beseda v glasbi (<i>Mateja Jakša Jurkovič</i>)	80
2.6	Glasbeni poklici, ustanove in društva	83
2.6.1	Priprava na koncert (<i>mag. Vida Kopač</i>)	83
2.6.2	Aktualni glasbeni dogodki in njihovi programi (<i>Mateja Jakša Jurkovič</i>)	86
2.6.3	Glasbena kultura (<i>mag. Vida Kopač</i>)	89
2.7	Glasbeni pluralizem	92
2.7.1	Glasbeni pluralizem (<i>mag. Manica Habjanič Gaberšek</i>)	92
2.7.2	Vloga družabnih plesov (<i>Viljem Babič</i>)	95
2.7.3	Popularna glasba (<i>Tanja Zgonc</i>)	99

VSEBINA ZGOŠČENKE

1 NAUK O ZVOKU

Nauk o zvoku (*mag. Manica Habjanič Gaberšek*)

Učni list 1: Kakšno je tvoje zvočno okolje?

Učni list 2: Zvok – nevarnost pred vrati

Kriteriji za preverjanje znanja

2 GLASBENI ZAPIS

Časovni elementi (*Polona Meke-Ožinger*)

Učni list: Zakaj se ob glasbi radi gibamo, plešemo, udarjamo?

Kriteriji za preverjanje znanja

3 GLASBENE OBLIKE

Koncert (*Viljem Babič*)

Učni list: Koncert

Evalvacijski vprašalnik

Rondo (*Mateja Jakša Jurković*)

Delovni list: Rondo

Evalvacijski vprašalnik

Kriteriji za preverjanje znanja

Glasbene oblike, ki temeljijo na kontrastu (*mag. Vida Kopač*)

Učni list 1: Kaj je zvočni kontrast?

Učni list 2: Vsebinski in oblikovni kontrast

Učni list 3: Izvajanje in ustvarjanje rondoja

Preverjanje znanja

Evalvacijski vprašalnik

Kriteriji za preverjanje znanja

4 SLOVENSKA LJUDSKA GLASBA IN ETNOLOGIJA

Ljudska glasba Štajerske (*Katja Stosić*)

Učni list: Ljudska glasba Štajerske

Evalvacijski vprašalnik

Slovenska ljudska pesem (*mag. Vida Kopač*)

Učni list 1: Kdaj rečemo pesmi, da je ljudska?

Učni list 2: Kakšna je vsebina ljudske pesmi?

Učni list 3: Glasbeni elementi ljudske pesmi

Učni list 4: Zakaj govorimo o edinstvenosti slovenske ljudske pesmi?

Preverjanje znanja

Ljudska plesna in instrumentalna glasba (*Viljem Babič*)

Učni list: Ljudska glasba in ples

Evalvacijski vprašalnik

5 GLASBA IN DRUGE UMETNOSTI

Glasbeno gledališče (*mag. Manica Habjanič Gaberšek*)

Učni list 1: Kakšno je glasbeno gledališče?

Učni list 2: Glasbeno gledališče skozi čas

Kriteriji za preverjanje znanja

Balet (*Polona Meke-Ožinger*)

Učni list: Balet

Evalvacijski vprašalnik

Kriteriji za preverjanje znanja

Beseda o glasbi (*Mateja Jakša Jurković*)

Delovni list: Beseda v glasbi

Kriteriji za preverjanje znanja

6 GLASBENI POKLICI, USTANOVE IN DRUŠTVA

Priprava na koncert (*mag. Vida Kopač*)

Učni list 1: Priprava na koncert

Aktualni glasbeni dogodki in njihov program (*Mateja Jakša Jurković*)

Učni list: Aktualni glasbeni dogodki

Kriteriji za preverjanje znanja

Glasbena kultura (*mag. Vida Kopač*)

Učni list 1: Kaj je glasbena kultura?

Učni list 2: Kateri kriteriji in vrednote ločujejo glasbene zvrsti med seboj?

Učni list 3: Ali znam kritično ločevati glasbene zvrsti med seboj?

Učni list 4: Ali sem toleranten do drugih zvrsti glasbe?

Učni list 5: Kaj je glasbena kultura – esej

Kriteriji za preverjanje znanja

7 GLASBENI PLURALIZEM

Glasbeni pluralizem (*mag. Manica Habjanič Gaberšek*)

Učni list: Moja glasba, moj glasbeni okus

Vloga družabnih plesov (*Viljem Babič*)

Slikovno gradivo za učitelje

Učni list: Družabni plesi

Evalvacijski vprašalnik

Popularna glasba (*Tanja Zgonc*)

Učni list: Popularna glasba

Legenda:

Dovoljeno kopiranje in razmnoževanje za potrebe pouka.

Gradivo dostopno na priloženi zgoščenki.

Predgovor

KAJ POVEZUJE SODOBNE DIDAKTIČNE PRISTOPE?

dr. Dimitrij Beurmann

Kje smo?

Beseda šola ima svoj otipljivi izraz. Gora železobetona in opeke, oblog te ali one vrste, okna, vrata, ogrevanje pozimi in morda hlajenje poleti. Pipe, iz katerih teče čim bolj čista voda; malica, včasih topla ali včasih hladna, najraje brezplačna; stopnice, ki nas ponesejo med nadstropji do modrosti; mize in stoli, računalniki, množica knjig in drugih učil, učitelji.

Materialnim stvarjem stoji ob strani nematerialni izraz šole: njega bistvo je v idejah, ki jih je treba vnesti v misli učencev; v prenosu modrosti učiteljev, ki vodi učence na njihovi poti, da bi bili tudi oni nekoč modri pri izbiranju in doseganju svojih ciljev.

Časi se spreminjajo in mi se spreminjamo z njimi. Recepti za šolsko uspešnost vsebujejo nove in nove sestavine, navodila za njihovo okusno zlaganje se prenavljajo.

Kaj je naš cilj?

Današnja hitrost sprememb v svetu: družbi, tehnologiji ... je prevelika, da bi lahko uspešno načrtovali daleč naprej. Ne vemo dobro, kaj se bo v življenju nasploh ali v šoli dogajalo čez nekaj let, kaj šele, da bi vedeli, kaj bodo današnji učenci nekoč delali na naših delovnih mestih (če bodo ta še obstajala), ob koncu njihove delovne dobe, ali kakšni bodo njihovi izzivi in cilji takrat.

Lahko pa z gotovostjo rečemo, da bodo vedno obstajali recepti in te ali one potrebne sestavine: stvari in ideje, ki bodo tudi v prihodnje omogočale potovanje po življenju. In tisti organizaciji, ki bo učence, dijake in študente usposabljala za pripravo receptov, se bo še vedno reklo šola: ta nas bo s pomočjo modrosti teh ali onih vsebin tudi takrat vodila proti tem ali onim ciljem.

Kako bomo prišli do tja?

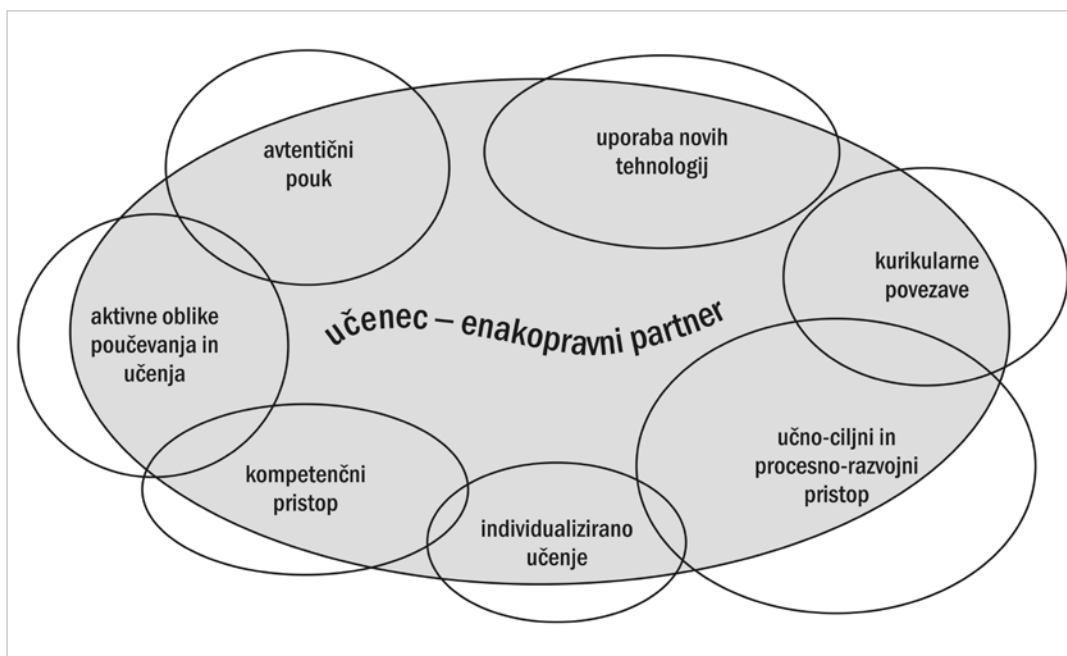
Želimo si, da bi ta publikacija pripomogla povezovati današnji čas s prihodnostjo, zato si bomo ogledali nemalo sodobnih didaktičnih pristopov v procesu učenja in poučevanja: spregovorili bomo o učno-ciljnem in procesno-razvojnem pristopu (torej o načrtovanju dejavnosti za dijake v povezavi s cilji procesa in pričakovanimi rezultati), kompetenčnem pristopu, kurikularnih povezavah, aktivnih oblikah poučevanja in učenja (sodelovalnem oziroma timskega poučevanju in učenju, v parih, skupinah ali individualnem delu), aktivnih metodah učenja (diskusija, debata, igra vlog, študij primera, eksperimentalno delo, delo z viri, terensko delo ...), avtentičnem pouku (problemskem učenju, modeliranju, preiskovanju, projektnem pristopu ...), individualiziranem učenju, uporabi novih tehnologij (računalnikov, interaktivnih tablah, spleta ...).

Veliko zgoraj zapisanih pomembnih konceptov poskušajmo urediti na pregleden način: povprašajmo se, kaj bi jim lahko bil skupni imenovalec. Spodaj navedeni primer naj nas spodbudi ukrepati po zgledu dobro znane matematične navade:

$$15 + 12 + 21 + 27 = 3 \cdot (5 + 4 + 7 + 9)$$

Povprašajmo se, kaj v našem primeru označuje številka tri, ki se, pogledom izpostavljena, blešči na desni strani enačbe? Takole porečemo: v njej lahko vzremo skupni in povezovalni element vseh preostalih členov enačbe. S tem predstavlja priložnost, da v njej že na prvi pogled vzremo, kako bi bilo vse prikazane elemente mogoče obravnavati na skupen način.

Po pravkaršnjem zgledu si v razmislek postavimo trditev, da je skupni element vseh sodobnih didaktičnih pristopov dijak, ki postaja enakovreden partner v šolskem procesu. To izjavo si velja ogledati pobliže in zato ponovno naštejmo poprejšnje elemente: le kako naj si predstavljamo avtentični pouk brez primerov, ki so napisani na kožo vsakega posameznika in se dotikajo njegovega življenja. Kako naj predavamo o novih vrstah tehnologije, ko pa so prav dijaki navadno bolj seznanjeni z novostmi tega področja kot učitelji. Ali pa kurikularne povezave: z velikim naporom lahko učitelji iz učnih načrtov izluščijo, kaj bi bilo mogoče povezati med posameznimi predmeti, toda primerom manjka resničnega življenja: kako drugače je, če te povezave preko zrcala lastne osebnosti in življenja najdejo kar dijaki sami. Učne cilje naj določi država in prav je tako, v procesih pa so udeleženi predvsem dijaki, in ne smemo pozabiti na njim udobne timske vloge in njim lastne korake v razvoju. Prav tako lahko opredelimo individualizirano učenje ali kompetenčni pristop. O aktivnih oblikah poučevanja in učenja lahko govorimo le z aktivno udeležbo dijakov, in pri tem imamo seveda v mislih vedno tudi njihovo notranjo motivacijo – vse globalne ideje se izražajo skozi lokalno okolje.

Slika 1: Dijak – enakopravni partner: skupni element sodobnih didaktičnih pristopov.

Spoštovane bralke in bralci tega priročnika, želimo vas spodbuditi, da tudi v svoji praksi omogočite veljavo zgoraj zapisanim trditvam. Dijakom torej podelite in priznajte enakovrednejši položaj in s tem še bolj podprite svojo vlogo usmerjevalca v procesih in modreca, ki zgolj z avtoriteto razuma in izkušenj skrbi, da potovanje ohrani pravo smer. Vsi skupaj se strinjajmo z antično modrostjo, da človek in okolje oblikujeta človeka, in si priznajmo, da ljudje iz leve strani te enačbe niso samo učitelji in njihovo šolsko okolje, temveč tudi dijaki. Izpostavimo torej njihov miselni svet, družino in domačo kulturo, ki naj sooblikujejo življenje in delo tudi v šoli.

Šola izgublja prednost na področju materialnih stvari, iz katerih je sestavljena: ljudje v splošnem niso več lačni in šola ni edini varni kraj, kjer bi bilo mogoče nabirati znanje. Knjige so dostopne, računalnike ima doma že danes večina dijakov (toda seveda ne pozabimo na ranljive skupine) ... Svojo prednost pa bo šola nedvomno še dolgo ohranila na področju nematerialnih stvari: ustvarjanju priložnosti za izmenjavo idej, prostoru za prenos modrosti starejših na mlajše, za razvoj vsega, kar dijak nosi s sabo in v sebi. Če z dijaki sodelujemo na tem področju oziroma na ta način, bodo zgoraj zapisani sodobni didaktični pristopi nenadoma postali povsem lahko razumljivi in izvedljivi. Tudi nam, učiteljem, bo ljubo, če bomo imeli vsako uro in vsak dan šolskega leta pri roki v pomoč cele razrede dijakov, ki bodo vedeli in bodo prepričani, da delajo predvsem zase.

Spoštovane učiteljice in učitelji. Današnji čas pripisuje vedno večjo prednost procesom, kajti cilji, predvsem dolgoročni, se izmikajo iz dosega našega pogleda. Zato, kajti pomislimo skupaj, da vedno bolj, ob vseh določenih ciljih, velja tudi naslednji izrek: če zgolj zadenemo cilj, smo hkrati zgrešili vse drugo; zato, kajti vam na vašem in vaših dijakov potovanju proti modrosti s to publikacijo želimo veliko uspeha.

Uvod

Ada Holcar

Spoštovane kolegice in kolegi,

vzgojno-izobraževalno delo, ki ga opravljate, je poklic, ki od Vas zahteva mnoge veščine, strokovno in didaktično-metodično znanje pa tudi spretnosti in sposobnosti. Predvsem pa je to poklic, h kateremu lahko pristopite z veliko mero ustvarjalnosti.

Publikacija, ki je pred Vami, je nastala v okviru posodobitve učnih načrtov v gimnazijah in združuje strokovna, znanstvenoraziskovalna in lastna spoznanja avtorjev. V ospredje postavlja bogate ideje za obravnavo glasbenih konceptov iz posameznih sklopov učnega načrta in dopušča možnosti avtonomije vsem, ki boste te ideje uporabili in jih z lastno ustvarjalnostjo nadgradili.

Ob pisanju gradiva smo se v *Predmetni razvojni skupini za glasbo* pogosto srečevali in spraševali, kaj je tisto, kar učitelji najbolj potrebujete, ter kako se ustrezno orientirati in pripraviti dijaka na življenje, katerega izzivov danes še ne poznamo. Verjamem, da je pomemben zgled, ki ga učitelj ne daje neposredno v obliki ustvarjalnih vsebin, marveč posredno, z inovativno organizacijo pouka in z ustvarjalnim vzdušjem v razredu, kjer imajo dijaki možnost raziskovanja brez strahu pred napakami.

V pričujoči publikaciji lahko najdete odgovore na vprašanja, kako dijake spodbuditi k miselni dejavnosti ter jih načrtno in sistematično navajati na aktivno učenje, podprto z glasbenim ustvarjanjem, izvajanjem in poslušanjem. Glasbene dejavnosti so temelj za pridobivanje znanj, razvijanje vrednot, lastne identitete ter kompetenc v smislu vseživljenjskega učenja.

Posodobljeni učni načrt sam po sebi ni zagotovilo, da bodo dijaki razvijali različne vrste znanj. Zagotoviti moramo, da bo učenje glasbe temeljilo na ustvarjanju, poslušanju in izvajanju, pri čemer je učiteljeva vloga ustvarjanje okoliščin za odkrivanje in izgrajevanje znanja ter predvsem usmerjanje in spodbujanje dijakov pri umetniškem udejstvovanju in izražanju.

Ker spremembe pri poučevanju zahtevajo tudi določene spremembe pri načrtovanju pouka, je potreben drugačen pristop že pri samem oblikovanju učnih priprav. Vsebinsko načrtovanje pouka je nadomestilo učno-ciljno in procesno, pri katerem so osnova za načrtovanje pouka poleg vsebinskih tudi procesni cilji, ki jih želimo doseči znotraj določenega učnega sklopa. Izhodišče procesnega pristopa so bistvena vprašanja, s katerimi vpeljemo dijake v razmišljanje o obravnavani temi, globlje razumevanje ter gradnjo spoznanj.

V šolskem prostoru postajata vse pomembnejša koncept ključnih kompetenc in temeljnih veščin, ki se pogosto enači z branjem, pisanjem in računanjem, koncept kompetenc pa to presega ter vključuje veščine in kvalifikacije kot svoj sestavni del.

Sestavni del učnega procesa sta tudi preverjanje in ocenjevanje znanja. Oba veljata za občutljivo didaktično področje, ki se ga je treba lotiti potrpežljivo, postopno, a hkrati tudi z vztrajnostjo, kajti gre za eno pomembnejših stalnic v življenju slehernega človeka. Načelo socialnih konstruktivistov »skupaj z učencem« se kaže v ka-

kovosti izvajanja formativnega spremljanja znanja. Vrednosti šolskega ocenjevanja se zaveda tudi Komisija Evropske unije, ko se v dokumentu *Šola za 21. stoletje* v vseh osmih vprašanjih dotika kakovosti sistema in izvedbe ocenjevanja znanja in se sprašuje, kateri sistem ocenjevanja ohranja in razvija predznanje - trajno znanje (Komljanc, 2008)¹.

Ena od zelo jasnih ugotovitev raziskovalcev v zadnjem času je, da je spodbujanje učiteljev k učinkovitemu izvajanju ocenjevanja za učenje v praksi v resnici zelo zahtevna naloga. Hargreaves (2005, v Marsh, 2008)² zagovarja stališče, da ima ocenjevanje za učenje različna teoretična izhodišča, ki jih razvrsti v šest kategorij. Pri ocenjevanju za učenje gre za:

- spremljanje dosežkov učencev glede na cilje,
- »uporabo« informacij, pridobljenih z ocenjevanjem, za potrebe načrtovanja nadaljnjih korakov pri poučevanju in učenju,
- povratno informacijo, ki jo učitelji sporočajo dijakom, da bi izboljšali raven doseganja ciljev,
- učenje o tem, kako naj se dijaki učijo,
- prevzemanje dela odgovornosti dijakov za svoje lastno učenje,
- spreminjanje ocenjevanja v učni »dogodek«.

Možnost, da bo v prihodnosti ocenjevanje, ki se osredinja na vprašanje, kaj dijaki dejansko znajo in kaj zmorejo narediti, zasenčilo normativno vlogo, je precejšnja. Ocenjevanje, ki zmožnosti dijaka vrednoti skozi dejavnosti, se bo najverjetneje uveljavilo tako pri sprotnem kot tudi končnem vrednotenju; na primer na zaključnih izpitih (Marsh, 2008)².

Učitelj lahko razvija ustvarjalnega, dejavnega, odgovornega in samostojnega dijak, le če je sam deležen spodbud in možnosti za prav tak razvoj. Enotno stališče je, da je najboljša priprava na nejasno prihodnost krepitev ustvarjalnih sposobnosti vseh nas, ki jih veliko lahko udejanjimo prav skozi različna področja glasbenega delovanja.

Avtorji si želimo, da bi v pričujoči publikaciji našli predvsem spodbude in spoznanja, ki jih boste na podlagi svojih izkušenj in ustvarjalnosti nadgradili in kot take prenesli v razred, kjer bodo z vami in vašimi dijaki zaživele na povsem svojevrsten način.

¹ Komljanc, N. (2008). Predgovor. V: Škraba, M. T. (ur.). Zbornik prispevkov: Didaktika ocenjevanja znanja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

² Marsh, C. J. (2008). Pomen poznavanja ocenjevanja za poučevanje. V: Škraba, M. T. (ur.). Zbornik prispevkov: Didaktika ocenjevanja znanja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Novosti
v posodobljenem
učnem načrtu

1.1 Teoretična izhodišča za načrtovanje učnega procesa

dr. Inge Breznik

1.1.1 Uvod

Učni proces je »zavestna, intencionalna in načrtna dejavnost učiteljev in učencev, usmerjena k doseganju vzgojno-izobraževalnih ciljev« (Tomič, 1999, str. 151). Ker je učitelj organizator in nosilec pouka, mu pripada primarna funkcija pri načrtovanju pouka.

Načrtovanje je kompleksen delovni proces, ki vključuje postavitve in opredelitev ciljev, izbor vsebin, dejavnosti glede na njihovo kakovost in količino, pripravo pripomočkov, tehnologije in drugih pogojev, ki so nujni za normalen potek pouka. S tem se izognemo improvizaciji in ekstenzivnosti, zagotovimo učinkovitejše poučevanje in učenje ter vplivamo na boljšo porabo energije in časa.

Osnova dobremu načrtovanju je poznavanje teoretičnih izhodišč za načrtovanje učnega procesa, saj učni načrt, kot program za pridobivanje izkušenj v okviru pouka, določa cilje, postavlja smernice za izbiro vsebin, metod in oblik učenja in poučevanja, zaporedje in program študije predmetnega področja: npr. teorije osebnostnega razvoja s splošnimi osebnostnimi lastnosti otrok, filozofska in psihološka izhodišča, taksonomije vzgojno-izobraževalnih ciljev, metodološke sisteme, značilne za določeno predmetno področje za doseg zastavljenih ciljev, in didaktične zakonitosti predmetnega področja.

V nadaljevanju so opisane specifike pouka glasbene vzgoje, ki predstavljajo pomemben del načrtovanja učnega procesa:

- razvojna stopnja dijakov,
- motivacija dijakov za pouk glasbe in
- aktivno učenje prek glasbenih dejavnosti pri pouku glasbe.

Prva didaktična specifika je pomembna zato, da učitelj ve, kaj razvijati v določenem starostnem obdobju, in temu primerno načrtuje glasbene dejavnosti, druga didaktična specifika pove, kako vzbuditi zanimanje za glasbo in pozitiven odnos do nje. Tretje izhodišče pa opisuje aktivno učenje pri pouku glasbe v gimnazijah prek glasbenih dejavnosti, ki vplivajo na celostni razvoj dijaka.

1.1.2 Razvojne značilnosti dijakov

Poznavanje razvoja glasbenih sposobnosti in spretnosti je učiteljem v veliko pomoč pri prilagajanju snovi dijakovi razvojni stopnji, pri izbiri metod dela, oblik pouka in končno tudi pri preverjanju in ocenjevanju dijakov.

Dijak stopi s štirinajstimi leti v srednješolsko obdobje. To obdobje šolanja pomeni zanj prehod iz otroškega v odrasli svet. Dijaki se v tem obdobju razvojno naglo spreminjajo. Proces duševnega zorenja vključuje razumski, čustveni, telesni in socialni razvoj.

Značilne *razvojne spremembe* dijakov v obdobju pubertete so:

a. Potreba po pripadnosti določeni skupini

Dijaki v tem starostnem obdobju lažje uveljavljajo svoje ideje v sklopu skupine. Pomeni jim neko varnost v iskanju samega sebe ali v poenotenju svojih idej z drugimi.

Učitelj naj ustvari čim več priložnosti za skupinsko delo in izvajanje. Tako se dijaki učijo prilagajanja drug drugemu. V primerjavi z drugimi lahko ovrednotijo svoje znanje in delo.

b. Razlike v interesih fantov in deklet

Dekleta stopijo v puberteto prej kot fantje. Hitreje čustveno, spolno in duševno dozorevajo, zato so razlike med njimi in fanti še večje (dekleta poslušajo balade, fantje hrupno in nasilno glasbo). Učitelj naj bi jim ponudil čim večjo paleto glasbenih dejavnosti, da bodo lahko izrazili svojo ustvarjalnost, poglobljali svoje spretnosti, sposobnosti, znanja ter čim bolj ustvarjalno izražali svoje misli in ideje.

c. Uporniško vedenje

Dijaki so v teh letih veliki uporniki. S tem iščejo poti k neodvisnosti od odraslih. Učitelj naj bi ustvaril sproščeno ozračje, v kateri bi dijaki lahko udeleževali nove ideje. Njihove stvaritve mora učitelj ovrednotiti in jih, če so uporabne, tudi upoštevati.

Uporniško vedenje lahko privede tudi do velikih nestrinjanj med učiteljem in dijaki, kajti generacijska razlika vpliva na različnost mnenj in okusov. Učitelj naj bi stremel za jasno razlago in spodbujal učence, da sami poiščejo argumente za in proti.

č. Vedoželjnost

Dijaki želijo na vsa svoja vprašanja odgovore, kar zahteva od učitelja dodatne priprave in permanentno izobraževanje, saj so novosti del vsakdanjika današnjega časa. Učitelj naj bi dijakom predstavil čim več različnih slogov, žanrov in oblik glasbe, glasbe iz različnih zgodovinskih obdobj in glasbo različnih kultur in narodov. Dijaki naj bi to različnost glasbe izkusili prek neposrednega izvajanja le-te (petja, igranja na glasbila, plesa).

d. Zasanjanost

Zasanjanost je ustvarjalni dejavnik dijakovega mišljenja, zato je pomembno ponuditi dijakom čim več takšnih dejavnosti, ki burijo njegovo domišljijo. Ko pa se pojavi v obliki odsotnosti, da dijak zaradi »plavanja v svojem svetu« ne sledi več dejavnostim v razredu, je treba preusmeriti njegovo pozornost.

e. Želja po samostojnosti

Dijak želi vse dejavnosti opravljati samostojno. Učitelj naj bi imel le vlogo pomoč-

nika, mentorja oz. tistega, ki vodi in usmerja učni proces ob upoštevanju dijakovih razvojnih značilnosti, sposobnosti, spretnosti, predznanja in njegovih želja.

V dijaku se pojavi potreba po samostojnosti in hkrati po avtoriteti, saj pri samostojnem opravljanju dejavnosti skuša posnemati učitelja (učenje po modelu). Pomembno je, da mu daje učitelj dober zgled oz. da mu predstavlja dober vzor.

V srednješolskem obdobju se razvijajo naslednje dijakove glasbene *sposobnosti*:

a. Analitična zaznava (sinteza izraznih in oblikovnih prvin)

V tem obdobju se pogloblja in uri dijakova sposobnost analitične zaznave med tonskimi odnosi, trajanji in višinami, kar vpliva na kakovostno raven njegovega ritmičnega, melodičnega in harmonskega posluha. Analiza poteka skozi neposredno glasbeno komunikacijo oz. z aktivnimi oblikami glasbenega učenja (izvajanje, ustvarjanje, poslušanje). Podpira metodo dela z glasbenimi zapisi. Dijakovo analitično glasbeno mišljenje vpliva na kakovost poslušanja, na pozornost, zbranost, glasbeni in splošni spomin. Postopno narašča njegova sposobnost estetskega oblikovanja, za kar so med njegovim zorenjem potrebne izkušnje in spodbude.

b. Harmonski posluh (občutek za barvna in harmonska sozvočja)

V tej starostni dobi nastopi obdobje razvoja in izoblikovanja harmonskega posluha. Razvijamo ga z večglasnim petjem, s petjem kanona ter z ostinatnimi in bordunskimi spremljavami. Dijak bo znal ločiti polifono ali homofono teksturo. Pomembna osnova zanj so elementarni posluh in predhodna izkustva o sozvočjih.

c. Glasbeni spomin

Razvoj glasbenega spomina poteka skozi cel srednješolski učni proces. Vključuje od učenja pesmi na pamet do ponavljanja ritmičnih, melodičnih ali ritmično-melodičnih vzorcev po metodi imitacije za učiteljem ali analitični metodi dela z notnim zapisom skladbe. Ko je že razvito glasbeno-logično mišljenje oz. formalni način glasbenega mišljenja, pa naj bi se razvoj glasbenega spomina usmerjal s pomnjenjem ritmično-melodičnih vzorcev (npr. teme neke skladbe) po enkratnem poslušanju. Dijak naj bi poslušal zbrano in pozorno.

č. Estetsko opazovanje, presoja, oblikovanje in vrednotenje

Po Bloomu (1970) spada presojanje vrednosti različnih idej in rešitev v okviru danih kriterijev v najvišjo obliko kognitivnega razvoja, ker vključuje oblike vedenja, kot so usvajanje znanja, njegovo razumevanje, uporaba, analiza in sinteza.

Pomembno je dijakom predstaviti splošna merila za estetsko presojanje, oblikovanje in vrednotenje glasbe. Predvsem pa je treba naučiti dijake kritično razmišljati in jim ob upoštevanju tega, da ima vsak posameznik svoj okus oz. merila o lepem, pomagati razviti odnos do glasbene ponudbe, ki jih obkroža.

Ne gre samo za oblikovanje vrednotnega sistema, temveč tudi za spoznavanje učnih metod, ki vplivajo na razvoj le-tega.

d. Doživljajsko in analitično poslušanje

Doživljajsko poslušanje je zelo pogosto v obdobju pubertete, saj se dijak vživlja v besedilo ali v melodijo glasbe (glasba z ljubezensko tematiko je pubertetnikom zelo blizu). Cilj glasbene vzgoje in izobraževanja pa ni samo poslušanje in doživljanje glasbe s čustvi, temveč tudi naučiti se poslušati z razumom oz. skladbo analitično poslušati. Kombinacija doživljajskega in analitičnega poslušanja ponuja prave estetske užitke, in ne samo sprejemanje glasbe kot zvočne kulise.

Razvoj glasbenih *spretnosti* se nanaša na pevsko, govorno in instrumentalno motoriko ter gibno izražanje zvočnih značilnosti. Urimo jih z različnimi vajami za pevsko dihanje, telesno sproščanje, pevsko izreko, držo glasbil, oblikovanje in artikulacijo tonov, gibno nakazovanje melodičnih krivulj, metruma, ritma ali dinamike.

a. Psihomotorična neusklajenost

Psihomotorične spretnosti, potrebne za vokalno in instrumentalno izvajanje ter gibne odzive na glasbo, kažejo dvojno plat. Ob dobro izbranih didaktičnih postopkih se spretnost izvajanja stopnjuje, motijo pa jih razvojne spremembe. Zaradi naglega telesnega razvoja prihaja do nerodnosti in neusklajenosti med gibi, ki jih pomagamo odpravljati z ritmičnimi dejavnostmi, ki imajo veliko vlogo pri razvoju mišične koordinacije. Spodbujajo samonadzor in zavedanje samega sebe. Ples je zelo pomembna dejavnost, ki vključuje poleg gibanja po ritmu še poslušanje.

b. Glasovne spremembe oz. mutacija

V puberteti pevsko dejavnost fantov moti mutacija, ki zahteva zdravo premostitev. Učitelj jo nadzoruje, usmerja v pravilni glasovni obseg in dijakom pojasnjuje glasovne spremembe. Svetuje, kdaj in kako naj posamezniki pevsko sodelujejo, saj ni priporočljivo obremenjevati glasilk v tem obdobju. Izbira primerne pesmi, krajše vaje za sproščanje in oblikovanje glasu, izvajalsko dejavnost pa uresničujemo z instrumentalno igro.

c. Potreba po dejavnem sodelovanju

Potrebo po dejavnem sodelovanju lahko dijaki uresničijo v glasbenih dejavnostih, kot sta izvajanje in ustvarjanje. Tako vplivamo na poglobljanje tehnike petja in instrumentalne igre ter razvijamo nevromuskularno koordinacijo. Dijaki sproščajo odvečno energijo. Z izražanjem lastnih idej se čutijo pomembne, kar jim vliva samozavest.

1.1.3 Motivacija dijakov za pouk glasbe

Cilj motivacije je obdržati in okrepiti obstoječe vedenje ali spremeniti dosedanje vedenje v novo obliko ali drugačno kakovost. To je sprememba smeri, oblike in stopnje vedenja. Z motivacijo neko stvar usmerjamo, kanaliziramo ali ohranjamo.

Steven V. Owen (Owen et al. 1981) opisuje dve komponenti, ki oblikujeta motivacijo dijaka: energija in cilj. Prva usmerja dijaka k uresničevanju druge. Potemtakem je motivacija vodenje dijaka k uresničenju določenega cilja.

Postavitev ciljev je pomemben del motivacije. Vendar čigavih? Učitelji pogosto pravijo, da je motiviran tisti dijak, čigar cilji so enaki kot učiteljevi. Vendar pri motivaciji ne gre za dijakovo prilagajanje učiteljevim ciljem, temveč za usklajevanje učiteljevih pričakovanj in dijakovih ciljev oz. prilagajanje učiteljevih ciljev dijakovim.

Helga de la Motte-Haber (1990) opisuje, da enako nadarjeni posamezniki delujejo različno ravno zaradi osebne pozitivne ali negativne motivacijske naravnosti. Kakšna motivacija bo prevladala, je odvisno od posameznikovih izkušenj in čustev, ki se mu pri tem porajajo, ter pripisovanja rezultatov lastni sposobnosti in trudu. Pomemben dejavnik, ki vpliva na posameznikovo motiviranost, je vpliv okolja: v zgodnjem otroštvu vpliv staršev, nato vpliv učiteljev, pozneje pa vpliv prijateljev.

Pomembne dejavnike (pričakovanje, spodbuda, verjetnost uspeha, samouresničevanje, načelo uravnovešenosti, težnja po delovanju oz. aktivacija), ki vplivajo na motivacijo, interpretirajo številni avtorji v svojih teorijah (prim. Motte-Haber, 1990 in Rotar Pance, 1999):

- *McClellandova teorija* poudarja uspešnost kot pogonsko silo. Pozitivno čustvo, ki se pojavlja ob rešitvi nekega problema, deluje motivacijsko in oblikuje predstave o lastni sposobnosti.
- *Atkinsonova teorija* opredeljuje težnjo po dejavnosti kot »zmnožek subjektivne spodbude ali vrednosti uspeha, od katerega je odvisna subjektivna verjetnost uspeha in želje po uspehu«.
- *Featherjeva teorija* poudarja poleg spodbude in verjetnosti uspeha še samonadzor oz. minimalni osebni nadzor.
- *Heiderjeva teorija* izhaja iz teorije samozavedanja in socialne zvrsti. Ljudje iščejo razloge za svoje vedenje (lasten uspeh ali neuspeh) v okolju in sebi oz. v sreči in moči, ki jo kdo ima.
- *Maslowova teorija* se opira na zadovoljevanje potreb. Te so hierarhično razporejene, od fizioloških potreb, potreb po varnosti, ljubezni, vrednotenju, samouresničevanju, znanju do estetske potrebe.
- *Freudova teorija* izhaja iz energije gona, težnje po samoohranitvi oz. po doseganju ugodja in izogibanju neugodja. Po njegovem izhajata otroška igra in fantazija iz motiva izpolnjevanja želja.
- *Fordova teorija* opisuje motivacijo kot notranji psihološki pojav, ki je usmerjena z osebni (hierarhično urejenimi) cilji, prepričanju in emocijami posameznika v prihodnost. Za učinkovito človekovo delovanje so pomembni pogoji: ustrezna začetna motivacija, potrebne spretnosti za izvajanje dejavnika in ustrezno okolje.

Največji dejavnik, ki lahko vpliva na motivacijo dijakov, je zanimiv učitelj. Pomeni, da je dijakom všeč in da ni dolgočasen, da s svojimi značajem in načinom dela pritegne dijake k dejavnosti. Značajske lastnosti dobrega učitelja so ustvarjalnost, strokovnost, prijaznost, avtoritativnost do prave mere, objektivnost in kritičnost, natančnost in urejenost.

Ameriški psiholog poslovne ekonomije Brown opisuje uspešnega učitelja takole: »Uspešni učitelji so spretni kot žonglerji, strpni kot vrtnarji in zahtevni kot trenerji« (Brajša, 1995, str. 81).

Značilnosti načina dela dobrega učitelja, s katerimi vpliva na motivacijo dijakov, so:

a. Pozitiven odnos do dijakov

Pomemben element uspešnega vplivanja na dijake je prijazen odnos do njih, prava mera vplivanja in pogostost vplivanja. Takšen odnos temelji na delu brez prisile in ustrahovanja, zaupanju, iskanju dobrega v dijakih in razvijanju tega dobrega v njih, dajanju občutka biti vreden ter dopuščanju svobodnega razvoja osebnosti. Učitelj daje s tem načinom komuniciranja učencem vzor. Gre za proces odzivanja: dijaki se bodo zgledovali po njem in mu pozitivnost vračali.

b. Dajanje spodbud

Spodbujanje pomeni bodrenje in opogumljanje dijaka, dajanje podpore, sugestij in drugih oblik pomoči dijakom pri pridobivanju oz. usvajanju znanja. V to kategorijo spada tudi pohvala, katere pozitivni učinki so dobro znani.

c. Usmerjanje pozornosti

Najpomembnejše je podajanje jasnih navodil, na kaj naj bodo dijaki pozorni npr. pri poslušanju posnetka. Pozornost dijakov je zelo pomembno preverjati, še posebej pri dejavnostih, ki vključujejo kompleksne duševne procese. Zato je pomembno odstraniti vse dejavnike, ki odvrtačajo dijakovo pozornost od učne dejavnosti, npr. med predvajanjem posnetka učitelj in dijak ne govorita. Če dijaki med učiteljevo razlago govorijo, naj učitelj spremeni barvo ali volumen glasu (na tišje), lahko si pomaga tudi z gibnimi spremembami telesa. Če pade koncentracija celemu razredu, naj učitelj zamenja dejavnost, telesno razgiba dijake ali odpre okno. Dinamika poučevanja in prilagajanje učitelja učnim razmeram sta pomembna dejavnika pri vzdrževanju dejavne učne naravnosti.

č. Povratna informacija

Učencu pomeni povratna informacija potrditev, da pravilno razmišlja. Vendar popravljanje dijakovih napak naj ne bi potekalo v smislu graje, javne kritike oz. kaznovanja dijaka pred celim razredom (takšen dijak bo še manj kooperativen), ampak v obliki pogovora samo med učiteljem in dijakom.

Povratna informacija naj bi potekala v dvosmerni komunikaciji, ne samo učitelj – dijak, temveč tudi dijak – učitelj, z dajanjem replik, pripomb in izražanjem svojega mnenja, kar vpliva na oblikovanje otrokove samopodobe (predvsem na zaupanje v samega sebe) in razvoj kritičnega mišljenja.

Povratna informacija mora biti verodostojna, preverljiva, resnična ter čim bolj objektivna. Vzbujati mora zaupanje.

d. Podpiranje dijakove radovednosti

Ustvarjalnost je dijakova pogonska in stimulacijska sila. Dijak iz radovednosti nekaj preizkusi oz. razišče. S tem si nabira izkušnje, pozitivne ali negativne. Tako

vodi dijakova radovednost v njegovo ustvarjalnost. Pogoja pa sta ugodno počutje in sproščeno ozračje, ki ju ustvari pozitiven odnos med učiteljem in dijaki.

e. Ustvarjanje razmer za sodelovanje

Sodelovanje je preizkušen motivacijski dejavnik, ker povečuje delovno vnemo v tandemu ali skupini. Ne samo na ravni dijak – dijak, v obliki vzajemne pomoči, temveč tudi v povezavi učitelj – dijak: izmenjava izkušenj, sodelovanje, skupno načrtovanje učnega dela. Pogoji so dobri odnosi, vendar ne v smislu prijateljstva, temveč v smislu učitelja kot pomočnika, mentorja, tistega, ki vodi in usmerja učni proces.

f. Zadovoljitev dijakovih želja

Učitelj naj bi skupaj z dijaki oblikoval del učnega procesa. S tem omogoči, da dijaki izrazijo svoje želje, ki naj bi jih prek učnega procesa uresničili. Uresničitev želja je pozitiven motivacijski dejavnik in spodbuda za nadaljnje delo.

Pomembno je, da učitelj usmeri dijake v primeren izbor želja – da bo njihove želje mogoče uresničiti. Najboljša metoda je ponuditi seznam dejavnosti ali predmetov, ki so možen izbor dijakovih želja. Dijak se lažje odloči, učitelju pa rezultat izbora ne otežuje dela, ker je predlagane dejavnosti ali predmete s predhodnim načrtovanjem že predvidel v učnem procesu.

Učitelj naj bi bil zelo vsestranska osebnost. Videti mora vsakega posameznika v razredu, si pridobiti njegovo zaupanje, biti mora optimist in zrela osebnost z veliko mero samonadzora.

1.1.4 Aktivno učenje prek glasbenih dejavnosti pri pouku glasbe

Aktivno učenje (Fink, 1999) temelji na ustvarjalnem, kritičnem, analitičnem in sistemskem razmišljanju ter logičnem sklepanju. Opredeljujeta ga dve ravni:

- raven dialoga (med dijaki ali med dijaki in učiteljem) in
- raven znanj in izkušenj.

Aktivno učenje se pri pouku glasbe udejanja prek glasbenih dejavnosti, opredeljenih v posodobljenem učnem načrtu glasba v gimnazijah (Žvar et al., 2008). To so:

- poslušanje,
- izvajanje in
- ustvarjanje.

Omenjene dejavnosti omogočajo spoznavanje in razumevanje glasbenega jezika (npr. glasbenih pojmov, glasbene teorije, zgodovine glasbe).

a. Poslušanje glasbe

Poslušanje ali glasbena recepcija je osnova za razvijanje glasbenih spretnosti in sposobnosti. Petje, igranje in gibanje so odvisni od poslušalčeve sposobnosti natančnega poslušanja. Poslušanje zajema najplodnejše in najučinkovitejše preučevanje situacij v glasbi. Je osnova za vse glasbene izkušnje: ujemanje intonacije, razlikovanje tonske višine, analiziranje ritma, melodije, forme, kreiranje novih spremljav ali improviziranje ob glasbi. Gre za načrten in sistematičen proces vzgoje dejavnega poslušalca. Dijaku naj glasba ne bi pomenila le zvočne kulise oz. dijak naj glasbe ne bi zaznaval samo pasivno, temveč naj bi mu poslušanje pomenilo potrebo. Pogoj pri glasbeni recepciji je zbrano in pozorno poslušanje, ki vpliva na poglobljanje zbranosti in glasbenega spomina.

Dijake usmerjamo v analitično poslušanje, ki omogoča zaznavo izvajalskih sredstev, sestavov, izraznih prvin in oblikovnih značilnosti. Poudarja se načelo doživljanja glasbe z doživljajskim poslušanjem, ki razvija hotenje po poslušanju, zato naj bi se izogibali strogemu analitičnemu pristopu poslušanja.

Dijake je pomembno pripraviti na sprejemanje glasbenih vsebin. Postopek poslušanja vsebuje najprej motivacijo za poslušanje, nato potek poslušanja, doživljajsko pavzo in povratno informacijo o doživljanju (prim. Pesek, 1997).

Izvajanje glasbe poteka prek petja, inštrumentalnega izvajanja in gibanja ob glasbi.

b. Petje

Petje je prevladujoča dejavnost pri glasbeni vzgoji, ker predstavlja aktivno obliko učenja in osnovni način glasbenega izražanja. Vpliva na razvoj elementarnega melodičnega in ritmičnega posluha (Breznik, 2001, str. 34).

V srednješolskem izobraževanju se prek eno- in večglasnega petja postopno vpliva na širjenje glasovnega obsega dijakov, uri spretnost menjave hitrosti in jakosti izvajanja, jasno izgovarjavo, navaja dijak na uporabo pevske tehnike, sprošča njihovo telo ter vpliva na oblikovanje prvin estetskega izražanja, kot sta artikulacija in fraziranje.

Razvijata se dijakova občutljivost za sozvočja in harmonski posluh. Skušamo mu privzgojiti občutek za natančno intoniranje.

Pomembna je učiteljeva kakovostna predstavitev pesmi, saj je petje spretnost, ki jo učenec posnema. Učitelj daje zgled s čisto intonacijo, dobro dikcijo in interpretacijo ter uporabo pevske tehnike.

c. Instrumentalno izvajanje

Instrumentalno izvajanje je proces izrazite glasbene komunikacije, ki odpira svet glasbe. Razvijata se dijakova gibalna spretnost in usklajenost gibov, spodbuja se glasbeno odzivanje. Dijak si z igranjem na glasbila pridobi temeljne glasbene izkušnje za nadaljnje usvajanje glasbenih pojmov (npr. tonska višina, ritem, dinamika, tempo in melodija). Igranje je dejavnost, ki pogloblja doživljanje glasbe, deluje motivacijsko in tako ustvarja pozitiven odnos do glasbenega pouka (ib.).

Instrumentalno izvajanje lahko predstavlja podporo petju ali plesu, lahko pa tudi samostojno instrumentalno vsebino. Primere za izvajanje se posreduje s kombinacijo metod

imitacije in notnega zapisa. Vključuje se igra na melodična in ritmična glasbila Orffovega inštrumentarija, na ljudska in lastna glasbila, klasična in elektronska glasbila.

Izbor glasbil za spremljavo pesmim mora po zvočnosti ustrezati dani vsebini pesmi.

č. Gibanje ob glasbi

Gibanje ob glasbi velja za eno najstarejših izraznih oblik čustev in predstav. Najprimernejši oz. nagonski in zato najbolj spontan odziv otroka na glasbo je gibanje (ib.). Vezano je na različna doživetja in predstave, ki se pojavljajo ob spremljanju glasbe in jih dijaki ustvarjalno izpovedujejo v drugih medijih, v tem primeru ali s svobodnim gibanjem ali z urejenim plesom. Ples je zaradi usklajevanja gibov z glasbo zahtevnejša oblika izražanja, pri čemer »zvoč in gib, glasba in ples, učinkujejo skupaj – kot enoten medij« (Muršič, 2000, str. 322). Gibanje ob glasbi poteka ob poslušanju glasbe. Z obema dejavnostma hkrati dijak razvija gibno koordinacijo in motoriko ter izražanje osebnega občutenja glasbe, poleg tega se vzgaja za pozorno poslušanje.

Priporočljivo je, da učitelj prilagodi težavnostno stopnjo gibanja ob glasbi motoričnim spretnostim dijakov in njihovim željam ali spodbuja kreativno gibanje, kjer dijak z gibi telesa izraža svoja občutja ob in o glasbi na svoj izviren način. Na srednješolski ravni naj bodo gibi že zahtevnejši, povezani v različne plesne vzorce oz. naj bodo plesnostilno obarvani.

d. Ustvarjanje

Glasbeno ustvarjanje se izraža v obliki poustvarjalnosti, ustvarjanja ob glasbi, pevskega izmišljanja, oblikovanja spremljav in zvočnih vsebin. Poustvarjalnost je končna oblika izvajanja. Vključuje naučeno petje in igranje na glasbila, ki ga dijak po svoje doživljajsko in estetsko izrazi. Predstavlja proces vodenega oblikovanja v glasbi, ki potrebuje dober zgled in poteka od posnemanja do samostojnega ter ustvarjalnega izražanja glasbenih vsebin. Ni dovolj, da dijaki interpretacijo učitelja le posnemajo. Pomembno jih je navajati na to, da glasbo izrazijo skozi sebe.

Pevsko izmišljanje, oblikovanje spremljav in zvočnih vsebin je vezano na neposredno individualno izvajanje s petjem ali igro na glasbila. Dijaki si svobodno pevsko ali inštrumentalno izmišljajo ritmične ali melodične vzorce.

Glasbena produkcija je ravno tako kot poustvarjalnost voden proces. Npr. pri oblikovanju spremljave pesmi učitelj dijake motivira za izbor glasbil, ki po svoji zvočnosti in barvi ustrezajo dani vsebini. Potem jim pomaga oz. jih vodi do oblikovanja končne spremljave.

Ker je ustvarjanje neke vrste nadgradnja že omenjenih dejavnosti pri pouku glasbe, vpliva na razvoj celotne osebnosti. To je najdejavnnejša oblika učenja, združuje več dejavnosti hkrati³, otroke sprošča, motivira in tako pozitivno vpliva na razpoloženje v skupini.

Pri dijakovem ustvarjanju se poudarja interpretacija kot doživljajska in estetska nadgradnja glasbe. Poleg estetske senzibilnosti se razvija tudi kritičnost.

³

Glasbena ustvarjalnost lahko hkrati združuje npr. poslušanje z gibanjem, petje z gibanjem, petje z igranjem na glasbila ali poslušanje z igranjem na glasbila. Likovna ustvarjalnost pa združuje kombinacije različnih tehnik ustvarjanja.

Posebej pomembna oblika je improvizacija na glasbeno vsebino, prilagojena stopnji razvoja glasbenih spretnosti in sposobnosti dijakov. Izkušnje kažejo, da se najboljša improvizacija posameznika ustvari znotraj skupinskega improviziranja, ker posameznik ni izpostavljen. Zato je pomembno, da učitelj ustvari razmere, ki omogočajo takšno improviziranje.

e. Glasbeni jezik

Usvajanje glasbenih pojmov je povezano z glasbo kot znanostjo. Doživljanje, občutenje v in ob glasbi ter izvajanje glasbe je enostavnejše in izrazno močnejše, če je glasba povezana z mišljenjem. Razvijanje in razširjanje glasbenih pojmov na podlagi zaznavanja s čutili, duševne in telesne dejavnosti pripomorejo k učinkovitejšemu reševanju glasbenih problemov ter k višji ravni glasbene ustvarjalnosti.

1.1.5 Sklep

Glasba je kot enoletni predmet v gimnazijah velikokrat pod težo manjvrednostnega kompleksa. Če pa osvetlimo glasbo kot veliko dejavnost dijaka, jo vidimo kot pomemben identifikacijski gradnik osebnostne identitete dijaka. Zato ima glasba kot obvezen vzgojno-izobraževalni srednješolski predmet močno vlogo vplivanja na psihosocialni razvoj dijakov.

Pri sodobnejših pristopih dela z dijaki je priporočljivo, da učitelji:

- opravljajo svoje delo profesionalno, odgovorno in predano,
- posodablajo svoje pedagoško delo glede na zahteve dijakov, stroke, časa in prostora,
- iščejo priložnost zase in za šole za nadgradnjo svojega dela,
- stalno uveljavljajo in kritično predstavljajo primere dobre prakse v pisni, avdio- in video-obliki, kar bi vplivalo na večjo preglednost znanja, pretok informacij, izmenjavo izkušenj in s tem dvignilo kakovost pedagoškega dela, povečalo ugled pedagoškega poklica in tudi zanimanje dijakov za tovrstne poklice ali poklice v povezavi z glasbeno umetnostjo.

1.1.6 Viri in literatura

- 1 *Armstrong, T. (1999). Prebudite genija v svojem otroku. Spodbujanje radovednosti, ustvarjalnosti in učnih sposobnosti. Tržič: Učila.*
- 2 *Bloom, B. (1970). Taksonomija ili klasifikacija obrazovnih i odgojnih ciljeva. Beograd: Jugoslavenski zavod za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja.*
- 3 *Brajša, P. (1995). Sedem skrivnosti uspešne šole. Maribor: Doba.*
- 4 *Breznik, I. (2001). Vloga in položaj ljudske glasbe v tretjem triletnem osnovne šole. Magistrska naloga, tipkopis. Ljubljana: Oddelek za glasbeno pedagogiko. Akademija za glasbo. Univerza v Ljubljani.*

- 5 Breznik, I. (2005). *Razsežnosti ljudske glasbe v vzgajanju nacionalne identitete in razumevanju svetovnih kultur. Doktorska naloga, tipkopis.* Ljubljana: Oddelek za glasbeno pedagogiko. Akademija za glasbo. Univerza v Ljubljani.
- 6 De la Motte-Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe.* Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- 7 Fink, Lee D. (1999). *Active learning.* (citirano 15. 3. 2010) Dostopno na naslovu: http://tls.vu.edu.au/learning_and_teaching/guidelines/VU1/ACTIVE%20LEARNING%20honolulu%20VU%201.pdf.
- 8 Fullan, M. in Hargreaves, A. (2000). *Za kaj se je vredno boriti v naši šoli.* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 9 Glasser, W. (1998). *Dobra šola. Vodenje učencev brez prisile.* Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
- 10 Marenič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka.* Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- 11 Muršič, R. (2000). *Trate vaše in naše mladosti: Zgodba o mladinskem in rock klubu, prva in druga knjiga.* Ceršak: Subkulturni azil.
- 12 Owen, V. et al. (1981). *Educational Psychology.* Boston: Little, Brown & Company.
- 13 Pesek, A. (1997). *Otroci v svetu glasbe.* Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 14 Rotar Pance, B. (1999). *Motivacijska naravnost učiteljev za vzgojno-izobraževalno delo na področju glasbe. Doktorska disertacija.* Ljubljana: Akademija za glasbo. Univerza v Ljubljani.
- 15 Shehan Campbell, P. (1995). *Music in Childhood. From Preschool through the Elementary Grades.* New York: Schirmer Books, str. 185-216.
- 16 Tomič, A. (1999). *Izbrana poglavja iz didaktike.* Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- 17 Žvar et al. (2008). *Učni načrt: glasba v gimnazijah.* Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

1.2 Medpredmetno povezovanje

dr. Barbara Sicherl Kafol

1.2.1 Uvod

Kaj imajo skupnega Thomas Edison, Maja Plisecka, Božidar Jakac, Miro Cerar in Herbert von Karajan? Ali so njihovi dosežki, ki nam ožarijo noč, ozvočijo tišino, oživijo prostor, na kakšen način povezani? Vsakega od navedenih umetnikov, športnikov in znanstvenikov odlikujejo izjemne sposobnosti delovanja na svojem področju ter hkrati preseganja in povezovanja z drugimi področji. Govorimo o mrežnem delovanju različnih inteligenc, ali če se izrazimo po Gardnerju (1995, str. 19): »Skoraj vsa področja zahtevajo uspešnost v nizu inteligenc; in vsako inteligenco je moč izkoristiti na širokem spektru področij, ki so na voljo v dani kulturi.«

Spoznanja nevroloških znanosti izpostavljajo, da je mrežno mišljenje eden izmed temeljnih načinov delovanja možganov, pri katerem se tvorijo povezave med specializiranimi področji obdelave podatkov (Lake, 2002). Tudi Caine in Caine (1997) menita, da podatke, pridobljene na holističen način, z lahkoto povezujemo s predhodnim znanjem in tudi mnogo hitreje prikličemo v spomin.

Šola naj bi presegla raven enostranskega, v posamezne predmete in njihove izolirane podatke usmerjenega poučevanja in se preusmerila od »kaj se učiti« v »kako in zakaj se učiti«. Strinjamo se z Russllom in Zembylasom (2007, str. 288), da »so meje med disciplinami umetne in omejujejo učenčev pristop do širšega smisla življenja«.

Navedeni razlogi so spodbudili uvajanje celostnih didaktičnih pristopov, ki jim lahko sledimo že od začetka prejšnjega stoletja dalje. V okviru progresivne pedagogike so se uveljavljale različne koncepcije, npr.: Montessorijeva šola, Waldorfska šola, problemski, projektni, delovni, skupni, kompleksni, globalni pouk pri nas pa tudi strnjeni, enotni, vkupni, splošni, celokupni, skupnostni, kompleksni ali sojemni pouk (Vranc, 1936; Poljak, 1965). Kljub razlikam v didaktičnih izpeljavah posameznih pristopov lahko ugotovimo, da so na eni strani zasledovali snovno (osredotočenje učne snovi) in na drugi strani procesno koncentracijo (osredotočenje procesov učenja).

Tudi sodobno pojmovanje celostnih pristopov uporablja različna poimenovanja, kot so interdisciplinarnost, multidisciplinarnost, transdisciplinarnost, krosdisciplinarnost, metadisciplinarnost itn. (Nikitina, 2006). Kljub različnim poimenovanjem, ki se nanašajo na globino in obseg medpredmetnih povezav, lahko tudi sodobne celostne pristope obravnavamo z vidika vsebinskih in procesnih povezav. Bloom (2006) izpostavlja procesni, vsebinski in konceptualni vidik medpredmetnih povezav, ki ga bomo v nadaljevanju podrobneje osvetlili.

Medpredmetno povezovanje opredeljujemo kot celostni didaktični pristop, ki pomeni horizontalno in vertikalno povezovanje znanj, vsebin in učnih spretnosti. Medpredmetne povezave določajo skupni nameni različnih predmetnih področij. Vključujejo procese učenčevega celovitega spoznavanja učne stvarnosti s prenašanjem učnih spretnosti in znanj. Skupni imenovalci ali rdeča nit, ki povezuje posa-

mezne predmete, je transfer učnih postopkov, vsebin, podatkov, pojmov, zakonitosti, miselnih spretnosti, čustev, stališč, komunikacije itn.

1.2.2 Vsebinski vidik medpredmetnih povezav

Če vzpostavljamo povezave na podlagi učnih vsebin, govorimo o vsebinskem vidiku medpredmetnih povezav, ki izhajajo iz učno-snovnega modela načrtovanja. Učne vsebine so povezane okoli središčne – teme, ideje, predmeta, tematskih sklopov itn. Izhodišče je, kaj povezovati, in ne zakaj in kako. Čeprav ima povezovanje učnih vsebin vrsto prednosti, saj Palmer in Pettit (1993, str. 10) poudarjata, da je »pomembnost vsebinskega pristopa v tem, da se učna vsebina lahko obravnava v kontekstu, ki je za učence smiselna«, lahko rečemo, da (zgolj) tovrstni pristop ni zadostna podlaga medpredmetnega povezovanja. Sodobna načela načrtovanja pouka namreč bolj kot vsebino učenja zasledujejo procese učenja na ravni učnih strategij. Pri snovni koncentraciji pogosto prihaja tudi do nasilnega »lepljenja« učne snovi na obstoječi tematski sklop. Tako se lahko zanemarjajo posebnosti snovnega načrtovanja pri posameznih predmetih, in če upoštevamo, da cilj povezovanja ni poenotenje vsebin in procesov učenja, temveč njihova poglobitev, so tovrstni pristopi neustrezni.

1.2.3 Procesni vidik medpredmetnih povezav

Procesni vidik medpredmetnosti obsega povezovanje na ravni procesov in dosežkov učenja. Vključuje transfer učnih postopkov, pojmov, miselnih spretnosti, čustev, stališč, motivacije itn. Uглаšen je s sodobnim pojmovanjem pouka, ki išče odgovore na vprašanja, zakaj in kako se učiti. Številni avtorji (Kline, Martel, 1992; Erickson, 1995; Anderson, 1991; Marentič Požarnik, 2000) navajajo možnosti povezovanja na ravni pojmov, kot so: ravnotežje, struktura, sprememba, nasprotje, gibanje, kakovost, enakost, komunikacija, različnost, proces, model, forma, razvrstitev, začetek, velikost itn. Čeprav kritike takšnega pristopa opozarjajo, da ni konceptov, ki bi imeli univerzalno vrednost, in da je zato potreben temeljit razmislek o izbiri tistih, ki bi lahko predstavljali skupno podlago za medpredmetno povezovanje, omogoča tovrsten pristop oblikovanje pojmovnih mrež, ki imajo pomembno vlogo v kognitivni strukturi. Marentič Požarnik (2000, str. 59) meni: »Temeljni pomen za razumevanje sveta imajo nekateri ključni medpredmetni pojmi, ki presegajo obravnavo v posameznih predmetih in bi jim morali posvetiti prav posebno pozornost«.

Na ravni procesov učenja povezujemo učne spretnosti, ki potekajo v interakciji afektivno-socialnega, psihomotoričnega in kognitivnega področja razvoja. Tako npr. na kognitivnem področju povezujemo procese problemskega in ustvarjalnega mišljenja, miselnih strategij primerjanja, razlikovanja, analize sinteze itn., na afektivno-socialnem področju procese medosebne komunikacije, interakcijskega učenja, konstruktivnega obvladovanja čustev, motivacije, stališč itn. in na psihomotoričnem področju procese besednega in nebesednega sporočanja, orientacije v prostoru, gibalnih sposobnosti, koordinacije itn. Omenjeni procesi razvoja (procesni cilji) so podlaga medpredmetnega načrtovanja in pomenijo poglobitev in nadgradnjo predmetnih ciljev.

1.2.4 Iz prakse v prakso

Številni primeri iz prakse in izsledki raziskav ponazarjajo uspešnost tovrstnih pristopov. Izkušnje kažejo (Paulič, 2002; Smith in Johnson, 1993), da učenci pri medpredmetnem reševanju učnih situacij razvijajo interes in motivacijo za učenje ter poglobljajo razumevanje in uporabo znanja (Hodnik Čadež, 2007; Žinko, Pacek, 2007; Jurkovič, 2007; Novak, Turšič, Klun, Lale, 2007⁴). Poleg tega dosegajo boljše učne uspehe (Drake, 1998; Žinko, Pacek, 2007; Jurkovič, 2007; Novak, Turšič, Klun in Lale, 2007), kažejo kakovostnejše medosebne odnose in zavzetost za učenje (Arhar, Johnston, Markle, 1989 po Drake, 1998), izražajo samozavest, medsebojno sodelovanje in vzajemno spoštovanje, imajo boljši priklic in razumevanje učnega gradiva in lahko vzpostavljajo transfer učnih spretnosti med različnimi predmetnimi področji (prav tam). Učitelji uporabljajo inovativne strategije poučevanja in spodbujajo razvoj različnih učnih spretnosti (Cole, 1994, po Drake, 1998). Takšno poučevanje in učenje je za učenca osebno pomembno ali signifikantno, saj vodi v uvidevanje globljih odnosov med pojavi.

Nazadnje je pomembno, da poudarimo tudi pogoje, ki omogočajo uspešno ureničevanje medpredmetnih povezav. Med njimi je poglobljeno in sistematično načrtovanje skupnih vsebin, procesov in ciljev učenja kakor tudi dobro poznavanje učnih ciljev, postopkov in vsebin različnih predmetov, sodelovanje učiteljev, izvajanje in vrednotenje smiselnih medpredmetnih povezav ter ustrezna strokovna in didaktična usposobljenost učiteljev. Če omenjenih dejavnikov ne upoštevamo, lahko nastajajo nestrokovne didaktične izpeljave z nejasnimi cilji učenja in poučevanja, usmerjenostjo zgolj na povezave učnih vsebin, vsiljene in umetne povezave, zanemarjanje značilnosti posameznih predmetov, organizacijske in izvedbene težave itn. Pri medpredmetnem načrtovanju namreč ne gre za poenotenje postopkov, oblik, vsebin in ciljev učenja, temveč za celovito učno rast s komplementarnimi učnimi izkušnjami na različnih področjih razvoja.

1.2.5 Sklep

Kakovost medpredmetnega povezovanja je odvisna od strokovne usposobljenosti učiteljev (Sicherl-Kafol, 2007), zato bo treba več pozornosti nameniti njihovem izobraževanju na tem področju (Štemberger, 2007). Strokovne zahteve tovrstnega pristopa vključujejo sodelovalno delo s konstruktivno izmenjavo mnenj, reflektivnim dialogom, deprivatizacijo prakse poučevanja in skupinskim fokusom, ki je spodbudno za inovativno delo (Sparks, 1998). Izpostavljena je potreba po odprti komunikaciji, v katero se vključujejo učenci, učitelji in drugi delavci šole ter starši. Navsezadnje je pomembna osebna zavezanost učiteljev, da vnašajo spremembe v svoje delo in da delujejo kot primarni motivacijski dejavnik v procesih poučevanja. Vse omenjeno je pogoj za izvajanje medpredmetnega pristopa in drugih pedagoških inovacij. Ker so premiki na splošni ravni kakovosti poučevanja počasni in vključujejo tako uspešne kot neuspešne rešitve, bo tudi na področju medpredmetnega povezovanja potrebno še nadaljnje preverjanje ustreznosti njegovega načrtovanja in izvajanja.

⁴

Omenjene raziskave so objavljene v knjigi *Učitelj v vlogi raziskovalca – akcijsko raziskovanje na področju medpredmetnega povezovanja in vzgojne zasnove v javni šoli* in skupaj s številnimi primeri akcijskih raziskav potrjujejo uspešnost medpredmetnega pristopa in nakazujejo možne izpeljave v praksi.

1.2.6 Viri in literatura

- 1 Anderson, W.A. in Joy, E. L. (1991). *Integrating music into the classroom*. Belmont, California: Wadsworth publishing company.
- 2 Bloom, J.W. (2006). *Integrated curriculum and instruction*. The Exploring science Site. (citirano 25.3.2010). Dostopno na naslovu: http://elsci.coe.nau.edu/readarticle.php?article_id=27.
- 3 Caine, R. in Caine, G. (1997). *Education on the edge of possibility*. Alexandria: Association for supervision and curriculum development.
- 4 Drake, S.M. (1998). *Creating integrated curriculum*. California: Corwin Press, inc.
- 5 Erickson, H. L. (1995). *Stirring the head, heart, and soul*. Thousand oaks, California: Corwin Press, inc.
- 6 Gardner, H. (1995). *Razsežnosti uma*. Ljubljana: Tangram.
- 7 Hodnik Čadež, T. (2007). Učitelj kot raziskovalec medpredmetnega povezovanja. V: J. Krek, T. Hodnik Čadež, J. Vogrinc, B. Sicherl - Kafol, T. Devjak, V. Štemberger (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 131-150.
- 8 Jurkovič, M. (2007). Medpredmetno povezovanje v 4. razredu pri matematiki, naravoslovju in tehniki ter družboslovju. V: J. Krek, T. Hodnik Čadež, J. Vogrinc, B. Sicherl - Kafol, T. Devjak, V. Štemberger (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 294-314.
- 9 Kline, P. in Martel, L.D. (1992). *School success: The inside story*. Virginia: Learning matters.
- 10 Lake, K. (1994). *Integrated curriculum*. School improvement. Research series. (citirano 25. 3. 2010). Dostopno na naslovu: <http://curriculumassociates.com/professional-development/topics/Integrated-Curriculum/extras/lesson1/Reading-Lesson1.pdf>.
- 11 Marentič Požarnik, M. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS.
- 12 Nikitina, S. (2006). Three strategies for interdisciplinary teaching: contextualizing, conceptualizing, and problem-centring. V: *Journal of curriculum studies*, 38 (3), str. 251-271.
- 13 Novak, B., Turšič, N., Klun P. in Lale, D. S. (2007). Medpredmetne povezave pri športni vzgoji in matematiki v osnovni šoli. V: J. Krek, T. Hodnik Čadež, J. Vogrinc, B. Sicherl - Kafol, T. Devjak, V. Štemberger (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 441-459.
- 14 Palmer, J. in Pettitt, D. (1993). *Topic work in the early years*, London and New York: Routledge.
- 15 Paulič, O. (2002). Medpredmetno povezovanje v gimnazijah. *Vzgoja in izobraževanje*, 1, XXXIII, str. 67-70.
- 16 Russell, J. in Zembylas, M. (2007). Arts integration in the curriculum: A review of research and implications for teaching and learning. L. Bresler (ed). *International handbook of research in arts education*. The Netherlands: Springer, str. 287-302.
- 17 Poljak, V. (1965). *Cjelovitost nastave*. Zagreb: Školska knjiga.
- 18 Sicherl - Kafol, B. (2007). Procesni in vsebinski vidiki medpredmetnega povezovanja. V: J. Krek, T. Hodnik Čadež, J. Vogrinc, B. Sicherl-Kafol, T. Devjak, V. Štemberger (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 112-131.

- 19 Smith, J.L. in Johnson, H. (1993). *Bringing it together: Literature in an integrative unit*. V: *Middle school journal*, No. 25, str. 3-7.
- 20 Sparks, D. (1998). *Improving student learning requires deep change*. V: *Results*. (citirano 25.3.2010). Dostopno na naslovu: <http://www.nsdc.org/news/results/res12-98sparks.cfm>.
- 21 Štemberger, V. (2007). *Načrtovanje in izvajanje medpredmetnih povezav*. V: J. Krek, T. Hodnik, Čadež, J. Vogrinc, B. Sicherl-Kafol, T. Devjak, V. Štemberger (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 93-112.
- 22 Vranc, E. (1936). *Osnove strnjenega šolskega dela v teoriji in praksi*. Ljubljana: Slovenska šolska matica.
- 23 Žinko, V. in Pacek, M. (2007). *Medpredmetno povezovanje: povezanost zgodovinskih dogodkov in književnih besedil*. V: J. Krek, T. Hodnik Čadež, J. Vogrinc, B. Sicherl - Kafol, T. Devjak, V.Štemberger (ur.), *Učitelj v vlogi raziskovalca*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 607-621.

1.3 Glasbena mapa

mag. Manica Habjanič Gaberšek

1.3.1 Uvod

Novo pojmovanje znanja, ki se od enoznačnega usmerja h kompleksnemu in od nespremenljivega h dinamičnemu (Rutar Ilc, 2003), prinaša tudi spremenjeno razumevanje poučevanja na strani učitelja in učenja na strani dijaka. Nova kultura poučevanja in razumevanja znanja pa zahteva tudi nove pristope pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Predmet glasba v gimnaziji »*nadgrajuje poznavanje in poglobljanje glasbenih znanj ter oblikuje dijakovo estetsko občutljivost in vrednotenje v glasbeni umetnosti. Izbrane vsebine ustrezajo splošni in glasbeni inteligenci dijakov. Vsebine in dejavnosti spodbujajo dijake, da kritično vrednotijo glasbo in jo upoštevajo kot spremljevalko v različnih življenjskih situacijah*« (Učni načrt za glasbo v gimnaziji, 2008, str. 5). Splošni in procesni cilji v posodobljenem učnem načrtu usmerjajo učitelja k novim pristopom poučevanja in preverjanja ter ocenjevanja, h katerim sodi tudi oblikovanje glasbene mape.

Predstavljeni način oblikovanja dijakove glasbene mape je kombinacija razvojnega, zbirnega in ocenjevalnega portfolija⁵. **Razvojnega** zaradi dijakovega individualnega izhodišča, saj prikazuje stopnje rasti in njegov razvoj skozi določen čas (šolsko leto), usmerjen skozi lastne refleksije in (samo)postavljanje ciljev. **Zbirnega**, zaradi palete izdelkov, ki jih dijak zbira v določenem obdobju – od avtentičnih nalog, razmišljanj o vlogi glasbe v življenju posameznika, raziskovanja različnih glasbenih zvrsti, preverjanja in ocenjevanja znanja preko klasičnih testov, refleksije o lastni vokalni in inštrumentalni izvedbi pesmi oziroma glasbenih del do posnetkov lastnega ali skupinskega izvajanja (petja in igranja), razmišljanja in ustvarjanja novih glasbenih del, refleksije o skupinskem delu ... **Ocenjevalnega**, saj se uporablja za ocenjevanje in evalviranje individualnih posameznikovih dosežkov ob koncu obdobja izobraževanja na podlagi določenih kriterijev.

Glasbena mapa tako, poleg razvoja kognitivnih sposobnosti, omogoča tudi razvoj metakognitivnih sposobnosti in zmožnosti, kot je na primer sposobnost načrtovanja učenja. Dijaki se z njeno pomočjo učijo načrtovati in evalvirati lasten učni proces, samonadzirati sebe pri delu, razvijati delovne navade, sodelovati v pogovorih o ocenjevanju znanja in reflektirati lastno znanje.

Glasbena mapa spodbuja individualiziran pristop, saj so dosežki v glasbeni mapi odvisni od postavljenih ciljev učitelja, dijakovega glasbenega predznanja in njegove zavzetosti. Mapa ni le zbiranje različnih nalog na enem mestu, ampak dobi svojo funkcijo zbirnega, razvojnega in ocenjevalnega instrumenta, ko izdelki v mapi prikazujejo, da:

⁵
Pojem portfolijo, kot so ga prevzeli v Angliji in ZDA, izhaja iz romanskega govornega okolja – portafoglio (ital.) in portafeuill (fran.), ki v obeh primerih pomeni listnico oz. mapo z dokumenti ali resor. V izobraževalnem konceptu se pojavlja tudi z izrazi – portfelj, listnica, listovnik, učenčeva mapa, dijakova mapa ter v povezavi s predmetnimi področji glasbena mapa, zgodovinska mapa, jezikovna mapa ...

- učitelj v vlogi mentorja usmerja dijake;
- dijaki niso pasivni prejemniki znanja;
- dijaki sprejemajo znanja preko glasbenih dejavnosti izvajanja, poslušanja in ustvarjanja;
- preko ustvarjenih situacij učitelj vodi dijake k samostojnemu oblikovanju novih znanj in obvladovanju kompetenc;
- dijaki poznajo kriterije in opisnike, ki dokazujejo uspešnost glasbene izvedbe ali stvaritve, opravljene naloge ali izdelave izdelka;
- dijaki poleg novih glasbenih znanj gradijo splošen pogled na življenje in glasbo medpredmetno povezujejo z drugimi predmetnimi področji;
- dijaki razumejo in prepoznavajo lastni napredek ob samopreverjanju in samoocenjevanju;
- dijaki analitično prepoznavajo svoj dosežek in predvidijo nadaljnjo pot in cilj osvajanja novih znanj;
- dijaki vrednotijo osvojeno znanje in lasten prispevek v procesu osvajanja novih znanj ter
- učitelj dijake usmerja k učenju učenja in s tem k obvladovanju procesov vseživljenjskega učenja.

Glasbena mapa podpira avtentično učenje, kjer sta močno poudarjena afektivna sestavina učenja, ki vodi v vseživljenjsko učenje in obvladovanje vseh vrst komunikacij, ter metakognitivni pristop, ki vodi k razmišljanju o razmišljanju (Sentočnik, 1999–2002).

Avtentične naloge na področju glasbe so lahko:

- *različne vrste t.i. simulacij* (npr. igre vlog in dramatizacija določenih dogodkov, povezanih z določenim skladateljem ali dogodkom v njegovem življenju);
- *nastopi pred različnim občinstvom* (TV-oddaja o glasbi, napovedovanje glasbenih dogodkov ...);
- *projekcije* (napovedovanje, kaj se bo zgodilo npr. z glasbeno produkcijo, če poostrijo nadzor nad nedovoljenim snemanjem glasbe ...);
- *izražanje v neumetnostnih funkcijskih zvrsteh* (npr. osebna pisma o izkušnjah, doživljanjih in dogodkih, pisma bralcev o določenem problemu, članki, kritike, reportaže, recenzije, ekspertize, nagovori o določenih glasbenih dogodkih, koncertih, glasbenih predstavah ...);
- *izražanje v umetnostnih funkcijskih zvrsteh* (pisanje basni, pravljice, novele, pesmi po različnih načelih, ki so lahko podlaga za krajša vokalno-instrumentalna glasbena dela);
- *izražanje glasbenih vsebin in doživetij preko drugih medijev* (ustvarjanje slik, kipov, raznovrstnih instalacij ...);

- *preiskovanje in raziskovanje o določenih razvojnih smernicah v glasbi;*
- *razprave, okrogle mize, debate npr. o aktualnih glasbenikih in njihovih dosežkih;*
- *poučevanje mlajših od sebe;*
- *ustvarjanje novih glasbenih del ...*

Ne glede na tip avtentične naloge pa ta zahteva od učenca, da kritično razmišlja o sebi in svojem delu ter da se sam popravlja in izboljšuje svoje delo in dosežke (Wiggins, Grant, 1993, 1998, V: Sentočnik, 1999–2002).

1.3.2 Primer avtentične naloge: Poročilo s koncerta

1.3.2.1 Cilji

Doživljanje glasbene umetnosti v avtentičnem okolju – koncertnih dvoranh⁶, podpira predmetnik v okviru 18 ur obveznih izbirnih vsebin z glasbeno umetniškega področja.

V nadaljevanju predstavljeni način oblikovanja poročila dijaku omogoča doseganje splošnih in procesno-razvojnih ciljev preko glasbene dejavnosti poslušanja in področja spoznavanja in obvladovanja glasbenega jezika.

Izbor koncertov tako po zvrsteh kot po zasedbah je odvisen od učiteljeve odločitve glede ponudbe glasbenih dogodkov v okolju oz. od šolske organizacije.

Glede na cilje je poročilo zaokrožena celota s tremi poglavji, znotraj katerih variira vsebina glede na zvrst in zasedbo koncerta.

1.3.2.2 Poglavja avtentične naloge

Splošno gradivo

V tem poglavju dijak posredno dokazuje svojo navzočnost na koncertu ter svoje zanimanje in sledenje dogodku v specifičnostih, kot so napovedniki v dnevnem časopisju ali na spletnih straneh, posebnosti in zanimivosti, povezani z njim, ter odzivi in kritike po izvedenem koncertu.

Poglavje se navezuje na naslednje cilje:

Dijaki:

- spremljajo glasbene dogodke,
- zavedajo se vpliva medijev in možnosti manipulacije,

⁶ *Koncertna dvorana v tem pomenu predstavlja kateri koli primeren prostor, v katerem se običajno odvijajo glasbeni dogodki (cerkve, dvorane glasbenih šol, kulturni domovi, razstavni prostori galerij in muzejev, šolske dvorane ...).*

- razumejo in uporabljajo koncertne liste, programe, napovedi in komentarje.

Splošno gradivo vsebuje⁷: vstopnico, napovednik, koncertni oziroma programski list, posebnosti in zanimivosti, kritiko.

Strokovni del

Poglavje predstavlja strokovni pregled koncerta. Povezano je z razumevanjem koncertnih listov in programov, saj so ti osnova za poglobljanje in raziskovanje podatkov, vezanih na glasbene oblike, skladatelje in obdobja, predstavitev izvajalcev ...

Poglavje zajema naslednje cilje:

Dijaki:

- prepoznavajo izvajalska sredstva in sestave,
- razlikujejo izrazne elemente,
- prepoznavajo glasbene oblike,
- razširjajo znanje o razvoju svetovne in slovenske glasbene umetnosti,
- vrednotijo glasbo 20. stoletja in se ozaveščajo za pluralizem stilov, zvrsti in žanrov,
- izražajo potek glasbe ali jo celostno predstavijo na likovni način,
- ubesedijo doživetja in predstave glasbenih vsebin,
- raziskujejo.

V strokovno gradivo so zajeta podpoglavja:

- opis in razvoj glasbene oblike,
- umestitev skladatelja v obdobje – kratek življenjepis in dela skladateljev,
- vsebina operne in plesne predstave,
- predstavitev izvajalcev,
- prenos glasbenih doživetij v druge izrazne medije.

Lastno mnenje

Poglavje zajema lastno mnenje in opis doživljanja koncertov, ki še najbolj podpira individualnost in razvoj dijakovih zmožnosti utemeljenega in konstruktivnega predstavljanja znanja v lastnih zapisih o obiskanih koncertih.

Na poglavje so vezani naslednji cilji:

Dijaki:

- razvijajo sposobnosti pozornega in zbranega poslušanja glasbe,
- izražajo doživetja ob glasbenih vsebinah,
- vrednotijo in ocenjujejo osebne izvedbe in izvedbe drugih.

⁷ Vsebina splošnega gradiva variira glede na glasbeni dogodek, npr. prosti vstop, interni koncert, premiera ali ponovitve, zvrst glasbe ...

Lastno mnenje vsebuje:

- opis doživljanja in sprejemanja glasbe v vezani besedi,
- ustvarjalno izražanje glasbenih doživetij in predstave v drugih medijih,
- razmišljanje o vplivu glasbe na razpoloženje,
- razmišljanje o izvajalcih in izvajanemu delu,
- cena izvedbe in podajanja glasbe.

Zaključek

Obvezni zaključek poročila je navedba virov in literature, kar predstavlja eno izmed obveznih zahtev v današnjem svetu raziskovanja in utemeljevanja.

Operativni cilj: dijaki poznajo temeljne vire o glasbi.

Po oddaji poročila naj dobijo dijaki povratno informacijo o uspešnosti izdelave poročila, ki je lahko posredovana na več načinov: informacijo v pisni obliki posreduje učitelj, informacijo oblikujejo s pomočjo refleksij ali v pogovoru s sošolcem. Mnenje o uspešnosti mora biti zapisano in podkrepljeno z opisnimi kriteriji.

1.3.2.3 Kompetence

Izdelovanje poročil s koncertov je tudi podlaga za razvijanje kompetenc⁸, ki dijake preko celoletnega procesa, sestavljenega iz izdelave naloge ter refleksije, spodbuja tudi k doseganju teh ciljev.

Osmišljen pristop k večanju kompetence *sporazumevanja v maternem jeziku* (in delno v tujih jezikih) spodbuja dijaka, da izpopolnjuje spretnosti dobrega komuniciranja preko branja, pisanja in poslušanja. Procesne korake zasledimo v več stopnjah izdelave poročil. Najprej je prisotna aktivna dejavnost poslušanja glasbe na koncertih, katere sporočilnost mora dijak pozneje tudi v pisni komunikaciji prikazati in utemeljiti. Razumevanje podatkov in dejstev navezujemo na obvladovanje in razumevanje glasbenega besednjaka, ta pa se kaže v pravilni uporabi glasbene literature in virov kot tudi v lastnih mnenjih in kritikah koncertov.

Razumevanje in smiselna uporaba osnovnega znanja in spretnosti se s *kompetenco učenje učenja* kaže v vseh vsebinskih področjih. Razvijanje in prevzemanje odgovornosti za svoje učenje je kompetenca, ki je povezana s pojmovanjem vseživljenjskega učenja in osebne rasti. Ovrednotenje in nadzorovanje novo pridobljenega znanja raste skozi celoten proces izdelovanja glasbene mape in doseže svoj vrh v končni evalvaciji.

Socialna in državljanska kompetenca se izkazuje v strpnosti in spoštovanju do posameznikov in skupin, ki v našem primeru vidijo vrednote v drugačnih in drugih glasbenih slogih in zvrsteh kot mladostnik. Zavestno sprejemanje in spoznavanje

⁸

1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.

glasbe, ki je po mnenju mladostnikov stara in zato zanje nezanimiva, pa poleg spoštovanja do izvajalcev, ki glasbi posvetijo svoje življenje na profesionalni ali ljubiteljski ravni, postavlja dijaka na stopnjo odprtega in ozaveščenega državljana sveta.

Kot celota glasbena mapa usmerja dijaka, da si prizadeva za kakovostno delo tudi z obvladovanjem *kompetence digitalne pismenosti*. Iskanje informacij o izvedbi koncerta, podatkov o koncertu, ustvarjalcu ali poustvarjalcu po spletu kot tudi zapis in oblikovanje poročila s slikovnim gradivom z uporabo računalniške tehnologije zahteva od dijaka veliko spretnosti in obvladovanje različnih računalniških programov.

Zavedanje o možnostih doživljanja, sprejemanja in spremljanje glasbe tako v smislu glasbene umetnosti kot v povezovanju glasbe z različnimi področji, izkustvo in izkušnje o poslušanih delih, argumentirano deljenje mnenj o izvedbah in osebno posredovanje občutij v povezavi z doživeto glasbo, vsekakor usmerjajo mladega človeka k sprejemanju kulture kot življenjske vrednote.

1.3.2.4 Opisni kriteriji za avtentično nalogo – Poročilo s koncerta

Dijaki v začetku leta spoznajo standard pričakovanega znanja ob predstavitvi principov oblikovanja glasbene mape. Kriteriji, ki podpirajo standard, so holistično oblikovani opisni kriteriji. Za sprotno preverjanje in končno ocenjevanje poročil so oblikovani analitični opisni kriteriji z opisniki dosežkov, ki dijakom posredujejo stopnjo, do katere so prišli, in napovedujejo smer izboljšanja v naslednjem poročilu in tudi stopnjo dosežka ob zaključnem ocenjevanju.

Holistični opisni kriteriji za ocenjevanje poročila s koncerta

Ocena	POROČILO S KONCERTA
5	Dijak je zbral zahtevano splošno gradivo, ki ustreza glasbenemu dogodku in kaže na sistematično raziskovanje in sledenje dogodku iz različnih virov. Glasbene oblike so v strokovnem delu natančno predstavljene s pravilno uporabo glasbene terminologije. Življenjepisi skladateljev so predstavljeni strnjeno in z lastnimi besedami, dela so navedena pravilno. Izvajalci so primerno in smiselno predstavljeni, uporabljenih je več virov. V lastnem mnenju se jasno izraža osredinjenost na temo in vsebuje doživljanja ob poslušanju glasbe, navedena so analitična opažanja s pravilno uporabo glasbenega besednjaka s kritičnim pristopom. Uporabljena literatura je raznovrstna in pravilno navedena, uporabljeni so knjižni in neknjižni viri. Poročilo je estetsko oblikovano in skrbno izdelano, slikovno gradivo smiselno zaokroža besedilo.

Analitični opisni kriteriji

Ocena	Področje: Splošno gradivo
5	Zbrano splošno gradivo kaže na sistematično raziskovanje in sledenje glasbenemu dogodku. Priložene so posebnosti iz različnih virov.
4	Zbrano je zahtevano splošno gradivo, ki odgovarja glasbenemu dogodku in kaže na sistematično raziskovanje in sledenje dogodku.
3	Zbrano splošno gradivo zajema osnovna gradiva, ki kažejo na sledenje dogodku.
2	Zbrano splošno gradivo je pomanjkljivo in ne kaže posebnega raziskovanja in sledenja glasbenemu dogodku.
1	Splošno gradivo ni priloženo.

Ocena	Področje: Glasbene oblike
5	Glasbene oblike so natančno predstavljene s pravilno uporabo glasbene terminologije.
4	Glasbene oblike so korektno predstavljene s pravilno uporabo glasbene terminologije.
3	Glasbene oblike so pomanjkljivo predstavljene s pravilno glasbeno terminologijo.
2	Glasbene oblike so pomanjkljivo predstavljene, glasbena terminologija ni uporabljena ali je uporabljena napačno.
1	Glasbene oblike niso predstavljene.

Ocena	Področje: Življenjepis in dela skladateljev
5	Življenjepisi skladateljev so predstavljeni smiselno in strnjeno, z lastnimi besedami, dela so navedena pravilno.
4	Življenjepisi skladateljev so pomanjkljivo predstavljeni z lastnimi besedami, dela so navedena pravilno.
3	Življenjepisi so prepisani, dela so navedena.
2	Življenjepisi so nesistematično prepisani, dela so pomanjkljivo navedena.
1	Življenjepisi ali/in dela niso predstavljeni ali navedeni.

Ocena	Področje: Predstavitev izvajalcev
5	Izvajalci so skrbno, natančno in strnjeno predstavljeni, uporabljenih je več virov.
4	Izvajalci so primerno in smiselno predstavljeni, uporabljenih je več virov.
3	Izvajalci so primerno predstavljeni, uporabljen je en vir.
2	Izvajalci so pomanjkljivo predstavljeni, uporabljen je en vir.
1	Izvajalci niso predstavljeni.

Ocena	Področje: Lastno mnenje
5	Mnenje izraža osredinjenost na temo in vsebuje doživljanje ob poslušanju glasbe, navedena so analitična opazanja s pravilno uporabo glasbenega besednjaka. V mnenju je oblikovan kritični pogled na glasbeni dogodek.
4	Mnenje vsebuje poglede in zapise o doživljanju glasbe, uporabljen je glasbeni besednjak. V mnenju ni kritičnega pogleda na glasbeni dogodek.
3	Mnenje vsebuje nekaj opisov doživljanja glasbe, glasbeni besednjak ni uporabljen. V mnenju ni kritičnega pogleda na glasbeni dogodek.
2	Mnenje ne vsebuje zapisov o doživljanju glasbe, orientirano je na zunanje dejavnike ob poslušanju glasbe, glasbeni besednjak ni uporabljen. V mnenju ni kritičnega pogleda na glasbeni dogodek.
1	Mnenje ni zapisano.

Ocena	Področje: Viri in literatura
5	Literatura je raznovrstna in pravilno navedena, uporabljeni so knjižni in neknjižni viri.
4	Literatura je pravilno navedena, uporabljen je knjižni in neknjižni vir.
3	Literatura je pomanjkljivo navedena, uporabljen je knjižni in neknjižni vir.
2	Literatura je pomanjkljivo navedena, uporabljen je neknjižni vir.
1	Literatura ni navedena.

Ocena	Področje: Izdelava poročila
5	Poročilo je estetsko oblikovano in skrbno izdelano, slikovno gradivo smiselno zaokroža besedilo.
4	Poročilo je skrbno izdelano in smiselno oblikovano, slikovno gradivo je priloženo.
3	Poročilo je izdelano, slikovno gradivo je preobširno ali ne predstavlja glasbenega dogodka.
2	Poročilo je izdelano, vendar neoblikovano, slikovno gradivo ni priloženo.
1	Poročilo je neprimerno oblikovano brez slikovnega gradiva.

1.3.2.5 Refleksija

Refleksija, naslednja stopnja v procesu avtentičnega učenja, spodbuja dijake k samocenenjuvanju in refleksiji lastnega dela (kako so zadovoljni, kako jim je nekaj uspelo, kakšne težave so imeli ipd.). S to sestavino mape se poveča motivacija in odgovornost dijakov – proces učenja in rezultati so zaupani presoji tistega, ki je primaren »lastnik« učenja – dijaku. Mapa mora nujno vsebovati elemente samore-

fleksije, najbolje v pisni obliki, da dijak opredeljuje kriterije za svoj izbor, analizira svoje delo in ga predstavi. S samorefleksijo vključimo metakognitivne procese, s tem pa doseže mapa svoj »poučevalni« cilj – je poučna ne le za tiste, ki jo imajo priložnost videti, ampak predvsem za dijaka, ki je sodeloval pri oblikovanju.

Refleksija ima močno motivacijsko vlogo za dijake, vendar pa se moramo zavedati, da ni dovolj proces le razložiti, ampak ga moramo večkrat tudi ponazoriti. Dijaki morajo imeti za refleksijo dovolj časa, da ob izbranem izdelku sami ali s pomočjo sošolca celoten proces izpeljejo ustno in/ali nato tudi pisno.

Omenjeni proces odkriva vsaj štiri *metakognitivne procese*, ki so tesno povezani (Sentočnik, 1999):

1. *Samorefleksija* – v njej so zajeta vprašanja, ki si jih zastavlja dijak ob izbranem izdelku in mu morajo pomagati, da se bo zavedel svojih čustev in občutkov, pa tudi svojega razmišljanja v zvezi z učenjem.
 - Kaj sem se naučil?
 - Kakšni so moji občutki v zvezi s tem, kar sem se naučil?
 - Kaj sem na novo odkril o sebi in svetu okrog sebe?
2. *Samoocena* – v njej so vprašanja, ki se nanašajo tako na produkt kot na proces učenja.
 - Kako se najbolje učim?
 - Kje se razvijam?
 - Kaj mi še vedno ni jasno?
 - Kaj postaja zame lažje?
3. *Samoevalvacija* – vprašanja, ki spodbujajo samoevalvacijo, si dijaki zastavijo na koncu konferenčnega obdobja ali ob koncu šolskega leta.
 - Kako sem se izkazal?
 - Kako sem se razvil?
 - Kje sem sedaj?
 - Kje se odlikujem?
 - Katera področja moram še izboljšati?
 - Nikakor pa ne: Kje sem odpovedal?
4. *Postavljanje ciljev* – vprašanja, ki nastanejo na podlagi vpogleda vase in v svoje delo kot posledica samorefleksije, samoocene in samoevalvacije ter pomagajo dijaku načrtovati prihodnje delo.
 - Kje se moram še poboljšati?
 - Kako se bom tega lotil?
 - Kako si lahko sam pomagam?
 - Kako mi lahko pomaga učitelj?

Zapis, ki ga učenec oblikuje sam, ga na neki način »drži za besedo«, saj si lahko ob ponovnem vračanju in pregledovanju refleksij ponovno ozaveš določen primanjkljaj ali pa potrdi napredek, ki se izkazuje v naslednjih nalogah. S tem ko se dijaki

naučijo razmišljati o svojem razvoju in si ozavešijo proces napredovanja, postajajo bolj kritični in uspešni učenci, saj imajo pred seboj jasne cilje in to, kakšne strategije za doseganje ciljev so zanje najbolj produktivne.

1.3.3 Sklep

Glasbena mapa in avtentična naloga – poročila s koncertov, kot sta predstavljeni v prispevku, upoštevata mladostnika in njegove individualne posebnosti, saj mu dovoljujeta, da z lastnimi izkušnjami razmišlja o svojem odnosu do glasbe. Poudariti je treba tudi ustvarjanje o glasbi in ob glasbi, ki ga lahko dijak prikaže z ubesedovanjem lastnih doživljanj v vezani ali pesniški besedi kakor tudi z ustvarjanjem na likovnem področju. Usmerjanje v obiskovanje koncertov različnih glasbenih žanrov, slogov in zasedb poleg spoznavanja glasbe spodbuja tudi socializacijo, s katero mladostnik spoznava pravila vedenja na kulturnih prireditvah in posledično vstopanje v odraslo družbo. S spoznavanjem in razmišljanjem o glasbi gradi tudi vrednote in z njimi identiteto, neodvisno in lastno samo njemu. Ob sprotnih refleksijah in evalvacijah dijakov lahko sledimo tudi doseganju ciljev, kot jih narekuje in predvideva učni načrt za glasbo v gimnazijah.

1.3.4 Viri in literatura

- 1 Bloom, B. (1956). *Taxonomy of Educational Objectives. Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain*. New York: David McKay Company, Inc.
- 2 Campbel, D. M. et al. (2000): *Portfolio and performance assessment in teacher education*. Boston [etc.]: Allyn and Bacon, cop.
- 3 Habjanič Gaberšek, M. (2001). *Portfolio pri predmetu glasba v gimnaziji*. V: *Glasba v šoli*, let. 6 [i.e.7], št. 3–4, str. 39–41.
- 4 Habjanič Gaberšek, M. (2007). *Vloga in možnosti uporabe portfolia pri predmetu glasba v 1. letniku gimnazije*. Magistrska naloga. Ljubljana: Akademija za glasbo.
- 5 Johnson, R.S., Mims-Cox, J.S. in Doyle-Nichols, A. (2006). *Developing portfolios in education: A guide to reflection, inquiry and assessment*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage, cop.
- 6 Mori, I., Aber. N. (2003). *Portfolio kot avtentična oblika preverjanja in ocenjevanja znanja pri glasbeni vzgoji v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole*. V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 34, št. 4, str. 49–54.
- 7 Razdevšek - Pučko, C. (1996). *Mapa učenčevih izdelkov kot oblika spremljanja pri opisnem ocenjevanju*. V: *Pedagoška obzorja*, št. 5–6, str. 193–204.
- 8 Razdevšek - Pučko, C. (1998). *Samoocenjevanje – sestavina nove doktrine ocenjevanja*. V: *Pedagoška obzorja*, let. 13, št. 1–2, str. 3–15.
- 9 Razdevšek - Pučko, C. (2004). *Formativno preverjanje znanja in vloga povratne informacije*. V: *Sodobna pedagogika*, let. 55, št. 1, str. 126–139.
- 10 Rutar Ilc, Z. (2000). *Opisni kriteriji znanja kot pogoj za kvalitetno povratno informacijo*. V: J. Krek in M. Cenčič, *Problemi ocenjevanja in devetletna osnovna šola*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 113–123.

- 11 Rutar Ilc, Z. (2003a). *Pristopi k poučevanju, preverjanju in ocenjevanju znanja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 12 Rutar Ilc, Z. (2003b). *Konstruktivizem: ideologija ali potencial za kakovostno učenje*. V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 34, št. 2, str. 17-19.
- 13 Rutar Ilc, Z. (2004). *Preverjanje in ocenjevanje v učno ciljnem pristopu*. V: *Sodobna pedagogika*, let. 55, št. 1, str. 24-38.
- 14 Rutar Ilc, Z., Sentočnik, S. (2000). *Opisni kriteriji preverjanja in ocenjevanja znanja*. V: *Modeli učenja in poučevanja. Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 136-139.
- 15 Rutar Ilc, Z. in Sentočnik, S. (2001). *Koncepti znanja, učenje za razumevanje*. V: *Modeli učenja in poučevanja. Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 19-45.
- 16 Sentočnik, S. (1999 - 2002). *Delovna gradiva projekta Refleksivna edukacija (neobjavljena)*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 17 Sentočnik, S. (1999/a). *Portfolio, instrument za procesno vrednotenje učenčevega in učiteljevega dela*. V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 50, št. 3, str. 15-22.
- 18 Sentočnik, S. (1999/b). *Pomen refleksije na kakovostno komunikacijo*. V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 30, št. 5, str. 40-43.
- 19 Sentočnik, S. (2000). *Portfolio postaja otipljivejši*. V: *Šport mladih*, let. 8, št. 64, str. 44-45.
- 20 Sentočnik, S. (2001). *Ali naj dobi učenec za portfolio oceno?* V: *Šport mladih*, let. 9, št. 66, str. 45.
- 21 Sentočnik, S. (2002/a). *Opisni kriteriji*. V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 33, št. 2, str. 26-34.
- 22 Sentočnik, S. (2002/b). *Preverjanje in ocenjevanje - ali ju res razumemo?* V: *Vzgoja in izobraževanje*, let. 33, št. 6, str. 34-38.
- 23 Sentočnik, S. (2004/a). *Portfolio kot alternativna oblika vrednotenja učenčevega napredka - možnosti uporabe v slovenskih šolah*. V: *Sodobna pedagogika*, let. 50, št. 1, str. 70-91.
- 24 Sentočnik, S. (2004/b). *Zakaj potrebujemo opisne kriterije in kako jih pripravimo*. V: *Preverjanje in ocenjevanje*, let. 1, št. 1, str. 51-57.
- 25 Wiggins, G. (1993). *Assessing student performance: Exploring the purpose and limits of testing*. New York: Jossey-Bass Publishers.
- 26 Wiggins, G. (1998). *Educative Assessment*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

1.4 Kako preverjati in ocenjevati glasbene dosežke?

Ada Holcar

1.4.1 Uvod

Pregled teoretskih in empiričnih podatkov zadnjih dvajsetih let o strukturi procesa pridobivanja znanja pokaže (Scheerens, 2003), da ne obstaja samo en idealni koncept poučevanja, ampak je treba iskati ravnovesje med različnimi strategijami ter oblikami in metodami dela. Raziskave, ki so bolj konstruktivistično usmerjene, poudarjajo, da so za kakovostno poučevanje pomembni ustrezno zahtevne in odprte naloge za učenje ter njihove strukturne in kontekstualne variacije, učiteljev odziv na dijakove napake, tj. dajanje individualnih povratnih informacij ter poudarek na pridobivanju in avtomatizaciji kognitivnih in metakognitivnih strategij (Baumert Blum in Neubrand, 2001, v Scheerens, 2003).

Omenjena paradigma poučevanja ima pomembne implikacije za preverjanje in vrednotenje dijakovega napredka in njegovih rezultatov. Kompleksnih in zahtevnih znanj, spretnosti in zmožnosti namreč ni mogoče veljavno preverjati in ocenjevati s psihometričnimi preizkusi (to še posebej velja za glasbo), ki se izvajajo ob enkratnih priložnostih in v restriktivnih razmerah, zaradi česar je z njimi nemogoče ujeti paleto razvoja vseh sestavin dijakove osebnosti. Preverjanje vseh vidikov dijakovega razvoja, od kognitivnih in metakognitivnih do socialnih in afektivnih, zahteva bolj sofisticirane oblike in načine preverjanja (Sentočnik, 2005).

1.4.2 Aktivno učenje

Zakaj se dijaki lotijo bolj globinskega ali površinskega učenja, zakaj se pogosto učijo le za dobre ocene in kakšna znanja razvijajo takrat, ko kriteriji za preverjanje in ocenjevanje zastopajo le znanja, ne pa tudi procese in veščine, za katere si še posebej prizadevamo pri pouku glasbe?

Scheerens (2003) v svojem prispevku navaja pregled raziskav o sodobnih načinih poučevanja v zadnjih desetih letih in povzame, da se učinkovito in kakovostno poučevanje izkazuje v pristopih, ki spodbujajo dejavno vlogo dijaka in razvijajo njegovo samoregulacijo, za kar je treba pripravljati dijakom veliko priložnosti za odkrivanje in oblikovanje lastnih interpretacij in spoznanj. Razvijanje spretnosti in veščin, ki so potrebne npr. pri reševanju problemov, delu z viri, kompleksnem mišljenju in komunikaciji, pa tudi razvijanje strategij učenja, reflektiranja in metakognitivnih strategij je prav tako pomembno kakor razumevanje vsebine, saj dijak pravzaprav s pomočjo omenjenih spretnosti, veščin in strategij sploh lahko »zgradi zanj smiselno in konceptualno funkcionalno reprezentacijo zunanjega sveta« (Duffy in Jonassen, 1992, str. 11). Aktivno učenje poteka v situacijah, ki so čim bližje realnosti, v razpravah, z argumentiranjem, reševanjem problemov ipd., v katerih so glavni akterji dijaki. Cilj takšnega učenja, ki ga strokovnjaki imenujejo tudi avtentično ali pristno učenje (Bruner, 1979, v Van Oers in Wardekker, 1999), je v razvijanju dijakovega mišljenja in njegove sposobnosti za participiranje v resničnih

življenjskih dejavnostih, pri čemer je participacija mišljenja kot zmožnost kritičnega, samostojnega in odgovornega soustvarjanja smisla skozi ponovno odkrivanje, obnavljanje in oživljanje znanih resnic oz. pomenskih struktur. Za zagotavljanje avtentičnega učenja pripravlja učitelj kompleksne učne situacije, ki so podobne resničnemu življenju, ki dijake usmerijo v aplikacijo zahtevnejših miselnih veščin in uporabo celovitega in dobro poznanega znanja (Sentočnik, 2005).

1.4.3 Kako preverjati in ocenjevati glasbo?

Preverjanje in ocenjevanje znanja sta med najbolj vplivnimi in hkrati zapletenimi konceptualnimi izzivi v vzgoji in izobraževanju. Čeprav raziskave prinašajo veliko novosti o razumevanju poučevanja, preverjanja in ocenjevanja, pa se redko dotikajo predmeta glasba, ki znotraj kurikula pogosto ostaja neopažena in ni nikoli kritizirana zaradi neučinkovitosti uporabe sodobnih pristopov (Colwell, 2002).

Ocenjevanje pri glasbi se najpogosteje uporablja za selekcijo (Glaser in Silver, 1994) oz. za nadzor kurikula znotraj nacionalnih in mednarodnih primerjav, ki se uporabljajo za oblikovanje visokih »standardov« glasbenega izvajanja in za spodbujanje tekmovalnosti med šolami (Gipps, 1999, str. 363). Preverjanje in ocenjevanje pri glasbi je bilo tradicionalno povezano z »Bentleyjevimi in Seashorjevimi« testi, ki so izključevali tiste učence, ki niso bili primerni za glasbeno izobraževanje, zato ni nenavadno, da je ocenjevanje na tem področju zaznamovano s tako negativno noto (Ruddock in Leong, 2005; Sloboda, Davidson in Howe, 2000; Welch in Adams, 2003). Šele v zadnjem času ocenjevanje pri glasbi začne upoštevati nove poglede, kjer poleg dvigovanja standardov dobivata pomembno vlogo tudi kakovostno poučevanje in njegov vpliv na učenje (Hargreaves, Earl in Schmidt, 2002).

Na eni strani se srečujemo z glasbenim šolstvom, ki ima dolgo tradicijo ocenjevanja glasbenega izvajanja, kjer so zahteve po perfekciji visoke in pogosto namenjene medsebojni tekmovalnosti učencev. Po drugi strani pa se dijaki v razredu pri glasbi spoznavajo s procesi ustvarjanja glasbenih zapisov in drugih izdelkov, kjer sta struktura in napredek manj očitna in težje preverljiva, kriteriji za preverjanje in ocenjevanje procesnih ciljev pa nepoznani (Stephens, 2003). Tako ostajata preverjanje in ocenjevanje pri glasbi pereč problem. Waldorf ugotavlja, da je iskanje »orodij za preverjanje in ocenjevanje glasbe, ki so sorodna z drugimi predmeti, morda prevelik izziv« (2005, str. 86), Paynter (2002) pa poudarja pomen take glasbe, ki se z uporabo različnih pristopov in tehnik približa vsakemu dijaku v razredu in mu omogoči, da kar najbolj razvije svoje sposobnosti, spretnosti in znanja.

Black in William (1998) poudarjata pomen preverjanja in ocenjevanja, ki sta v temelju povezani s pojmovanji znanja, učenja in poučevanja in kot del celotnega učnega procesa zahtevata različne pristope in tehnike. Z vključitvijo preverjanja in ocenjevanja znanja v učni proces lahko pozitivno vplivamo na učni dosežek in s tem na učni uspeh posameznega dijaka. Ocenjevanje znanja ne posega le v končno fazo učnega procesa, temveč kot stalna spremljevalka vpliva na delovanje preostalih faz učnega procesa v vzgojnem in izobraževalnem kontekstu. Temeljni namen preverjanja in ocenjevanja je v pozitivnem vplivanju dijaka, učitelja in roditelja na razvoj učenja in predstavljanje dosežka (t.i. edukacijsko merjenje znanja). Skupno urejanje pouka pozitivno vpliva na učni dosežek oz. oceno.

1.4.4 Vloga povratne informacije

Povratna informacija je ustrezen element motiviranja, ko seznanimo dijaka z vrzelmi v znanju še pred sumativno oceno. Povratna informacija mora biti usmerjena na določene kakovosti dijakovega dela in mora vsebovati nasvet, kaj je treba še izboljšati. Biti mora sestavni del samega procesa učenja, le tako lahko pripomore k izboljšanju le-tega. Pri tem se je treba izogibati primerjave z drugimi dijaki. Razdevšek Pučkova (2004) pravi, da preverjanje in ocenjevanje ne smeta biti le v vlogi povratne informacije, ki bo krepila pravilne odgovore, temveč mora pridobiti diagnostično in formativno vlogo, ki bo usmerjala dijakov proces mišljenja, omogočala razkrivanje, rekonstrukcijo, primerjavo, izmenjavo in evalvacijo dijakovih idej ter mu tako omogočala, da si bo ustvaril novo znanje. Dobra ocena je za mnoge dijake spodbuda za nadaljnje delo, vendar pa nagrada, ki je zunanja motivacija, slabo vpliva na predanost delu. Učenje za dobre ocene še ne pomeni, da dijak želi naučeno razumeti. Velikokrat mu bo zadoščalo, da se bo naučil le pravih odgovorov, za katerimi pa pogosto skriva nerazumevanje.

Marentič Požarnikova in Peklajeva (2002) ugotavljata, da to, zakaj se dijaki lotijo bolj globinskega ali površinskega učenja, ni odvisno od njihove stalne osebne lastnosti, temveč je odvisno predvsem od tega, kako dojemajo zahteve in okoliščine učenja. Predvsem s preverjanjem dijaki dobijo povratno informacijo o tem, kakšno je njihovo znanje, kje so še pomanjkljivosti. Učitelj pa dobi povratno informacijo o tem, kakšno je bilo njegovo poučevanje. Dobri načini preverjanja znanja so lahko motivacija za nadaljnje učenje. Z ločitvijo preverjanja glede na namen – diagnostično preverjanje, formativno (sprotno) preverjanje, sumativno (končno) preverjanje – so tesno povezana pedagoška in psihološka načela, ki vplivajo na izbiro oblik in načinov preverjanja.

Če učitelj sprotnega preverjanja ne oceni in če se rezultati učenja ne zbirajo, na primer v delovnem portfoliju, potem se zbranih podatkov – dosežka v procesu učenja – ne upošteva v sumativni oceni. Učitelj navadno ob koncu učenja vsebine dijakom ponudi preizkus znanja, ki ga oceni. Ocena preizkusa ne vključuje dosežka v procesu doseganja cilja. Ocena v tem primeru ne vsebuje pomembnih podatkov razvoja učenja in predstavljanja naučenega, ampak le odgovore na vprašanja v preizkusu (Komljanc, 2008). Tako dijaki, ki imajo slabše razvite glasbene sposobnosti, nimajo možnosti za dobro oceno, saj jim, čeprav se trudijo in dosežejo napredek, na koncu še vedno ne bo uspelo dobro izvesti določene pesmi oz. skladbe.

1.4.5 Sklep

Učitelji pogosto ocenjujejo, kar je najpripravnije, in ne, kar je najpomembnejše. Pri glasbi moramo enakovredno spremljati vsa področja dijakovega osebnega razvoja: afektivni, socialni, psihomotorični in kognitivni razvoj (Sicherl - Kafol, 2004). Glasbeni dosežki so rezultat učnih procesov in dejavnosti izvajanja, poslušanja in ustvarjanja, zato naj jim ocenjevanje sledi oz. bo del praktičnega prikaza le-teh. To pomeni v proces usmerjeno ocenjevanje z dinamičnimi metodami vrednotenja glasbenih dosežkov, in ne zgolj uporaba testov, s katerimi preverjamo nadarjenost in znanje, saj »testi običajno merijo tisto, kar je pri umetniških predmetih najmanj pomembno« (Aróstegui, 2003, str. 112).

1.4.6 Viri in literatura

- 1 Aróstegui J. L. (2003). *On the nature of knowledge: what we want and what we get with measurement in music education*. In: *International Journal of Music Education*. Australia: International Society for Music Education, 40, str. 100-115.
- 2 Black, P., Wiliam, D. (1998). *Inside the Black Box*. London: King's College Press.
- 3 Brown, J. S., Collins, A. in Duguid, P. (1989). *Situated cognition and the culture of learning*. *Educational Researcher*, 18(1), str. 32-43.
- 4 Brophy, T. (2000). *Assessing the development child musician*. Chicago: ILL GIA.
- 5 Colwell, R. (2002). *Assessment's potential in music education*. V: R. Colwell in C. Richardson (ur.), *The new handbook on research on music teaching and learning*. Reston, VA: MENC, str. 1128-1158.
- 6 Duffy, Th. M., Jonassen, D. H. (1992). *Constructivism and technology of instruction: A conversation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- 7 Elliot, D. (1995). *Music Matters: A new philosophy of music education*. Oxford: Oxford University Press.
- 8 Gipps, C. (1999). *Socio-cultural aspects of assessment*. *Review of Research in Education*, 24, str. 355-392.
- 9 Glaser, R. in Silver, E. (1994). *Assessment, testing and instruction: retrospect and prospect*. V: L. Darling - Hammond (ur.), *Review of Research in Education*. Washington, DC: American Educational Research Association, 20, str. 393-421.
- 10 Hargreaves, A., Earl, L. in Schmidt, M. (2002). *Perspectives on alternative assessment reform*. *American Educational Research Journal*, 39(1), str. 69-95.
- 11 Komljanc, N. (2008). *Formativno spremljanje učenja*. V: Škraba, M.T. (ur.), V: *Didaktika ocenjevanja znanja*. Zbornik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- 12 Lave, J. in Wenger, E. (1991). *Situated learning. Legitimate peripheral participation*. Cambridge, MA: University of Cambridge Press.
- 13 Marentič Požarnik, B. in Peklaj, C. (2002). *Preverjanje in ocenjevanje za uspešnejši študij*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani. Center za pedagoško izobraževanje.
- 14 Paynter, J. (2002). *Music in the school curriculum: Why bother?*. *British Journal of Music Education*, 19(3), str. 215-226.
- 15 Phelps, R. in Hase, S. (2002). *Complexity and Action Research: exploring the theoretical and methodological connections*. *Education Action research*, 10(3), str. 507-524.
- 16 Razdevšek Pučko, C. (2004). *Formativno preverjanje znanja in vloga povratne informacije*. *Sodobna pedagogika*, let. 55, št. 1, str. 126-139.
- 17 Ruddock, E. in Leong, S. (2005). *»I am unmusical!«: The verdict of self-judgment*. *International Journal of Music Education*, 23(1), str. 9-22.
- 18 Scheerens, J. (2003). *»New learning« in learning organizations within organizations within »restructured« education system*. Working paper. Treasure Within.
- 19 Sentočnik, S. (2005). *Spodbujanje aktivne vloge učenca v razredu*. V: M. T. Škraba (ur.), *Portfolio - podpora aktivnemu, vseživljenjskemu učenju*. Ljubljana: Zavod RS šolstvo, str. 169.

-
- 20 Sicherl-Kafol, B. (2004). *Preverjanje in ocenjevanje pri glasbeni vzgoji*. Domžale: Izolit.
 - 21 Sloboda, J. A., Davidson, J. W. in Howe, M. J. A. (2000). *Is everyone musical?* V: P. Murphy (ur.), *Learners, learning and assessment*. London: Routledge Falmer, str. 46-57.
 - 22 Stephens, J. (2003). *Immigration in education: Strategies and models in the teaching and assessing of composition*. V: M. Hickey (ur.), *Why and how to teach music composition: A new horizon for music education*. Reston, VA: MENC: The National Association for Music Education, str. 113-138.
 - 23 Van Oers, B., Wardekker, W. (1999). *On becoming an authentic learner: Semi-otic activity in the early grades*. *Journal of Curriculum Studies*, 31(2).
 - 24 Waldorf, L. A. (2005). *Assessment training for teaching artists*. *Arts & Learning Research Journal*, 21(1), str. 63-89.
 - 25 Welch, G. F. in Adams, P. (2003). *How is music learning celebrated and developed?* Southwell, Notts, UK: British Educational Research Association.

Primeri
vpeljevanja novosti
v praksi

2.1 Nauk o zvoku

2.1.1 Nauk o zvoku

*mag. Manica Habjanič Gaberšek, Gimnazija Bežigrad
Ljubljana*

Izbrana vsebinska opredelitev tematskega sklopa iz Učnega načrta za glasbo:

- Zvočni pojavi,
- Zaznavanje zvoka,
- Zdravo zvočno okolje.

Napoved učnega sklopa

Problemsko zasnovani učni sklop o zvoku in zvočnih pojavih postavlja na prvo mesto odgovor na vprašanje, kakšno je naše zvočno okolje. Cilji tematskega sklopa so poznavanje osnov akustičnih lastnosti zvoka in tudi ozaveščanje dijakov o pomembnosti zdravega zvočnega okolja, na katero lahko precej vplivajo tudi sami.

Vsebinski potek po urah

1. ura – Zvočni pojavi

Dijaki v skupinskem delu, ko ustvarjajo zvočno krpanko, sestavljeno iz šumov, zvenov in tonov, spoznajo osnovne definicije pojmov. Podlaga za raziskovanje je učbenik Glasba 1⁹ od strani 9 do 16. Pomembno je, da učitelj z vprašanji usmerja dijake pri iskanju informacij.

Če učitelj izbere poglavje o zvoku kot eno izmed prvih tematskih sklopov v šolskem letu, ima predstavljeno skupinsko delo zelo močno socialno komponento, saj pripomore k hitrejšemu navezovanju stikov in spoznavanju različnosti med dijaki na glasbenem področju. Začetno ustvarjanje pa pokaže tudi učitelju predhodne glasbene izkušnje in izobrazbo dijakov.

2. ura – Zaznavanje zvoka; Prostorska akustika

Pri poslušanju in vrednotenju izvedb drugih skupin dijaki opredeljujejo lastnosti posameznih zvokov. Spoznavajo delovanje in meje našega slušnega območja glede višin, jakosti, trajanja, barve ter izvora zvoka. Učiteljeva vloga v tem delu učnega procesa je, da po posameznih izvedbah krpank izlušči posamezno lastnost zvokov in jo umesti v celotno sliko. Pojme, ki zajemajo fizikalne in akustične definicije, lahko dijaki nadgradijo preko interaktivnega timskega poučevanja učiteljev fizike in glasbe.

⁹
Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M., Ivačič, S. (2007). Glasba 1. Učbenik za glasbo v prvem letniku gimnazije. Ljubljana: Mladinska knjiga.

3. ura - Zdravo zvočno okolje

Izhodišče za razmišljanje o zvočnem okolju so članki ali povzetki iz aktualnih besedil, ki jih dijaki samostojno poiščejo (domača naloga). Članki naj bodo vsebinsko naravnani tako na pozitivne kot negativne posledice zvočnega valovanja.

Smernice za pravilen izbor:

- zdravljenje z zvokom,
- problematika onesnaževanja okolja z zvokom,
- preglasno poslušanje glasbe po osebnih nosilcih zvoka,
- zakonska določila o zvoku v okolju,
- zakonske zahteve v povezavi z zvokom ob organizaciji glasbenih dogodkov ali dejavnosti posameznika v bivanjskih okoljih itd.

Dijaki članke preberejo (članek na skupino), izluščijo temeljno vprašanje ali problem in v skupini razpravljajo o posameznem vidiku zvoka in njegovem vplivu na naše bivanje in sobivanje. Svoja skupinska razmišljanja predstavijo v razredu.

Ugotovitve v razredu postanejo osnova za zapis lastnega razmišljanja o zvočnem okolju posameznika. Osebni zapis dijaka o zvočnem okolju, v katerem živi, ga spodbuja, da realno oceni, kakšen je njegov vpliv na lastno zdravje in koliko lahko vpliva na zvočno okolje, v katerem živi tudi sam.

Viri in literatura

- 1 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1: Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 2 Učni načrt: *Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur) (2008)*. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Učni list 1: Kakšno je tvoje zvočno okolje?

Učni list 2: Zvok - Nevarnost pred vrati

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	mag. Manica Habjanič Gaberšek	Predmet in razred:	GLASBA Splošna gimnazija: 1. letnik Klasična, športna gimnazija: 2. letnik	Časovna opredelitev:	3 ure
Učni sklop:	NAUK O ZVOKU		Bistveno vprašanje:	Kakšno je naše zvočno okolje?	
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/učila
				dijaki	učitelj
KAJ in KAKO?	Poznajo, razlikujejo in uporabljajo pojme v povezavi z zvočnimi pojavi. Skupinsko oblikujejo, ustvarijo in izvedejo zvočno vsebino. Ozavešijo in poglobijo občutljivost za zvočno okolje, v katerem živijo. Kritično ocenijo in ovrednotijo vpliv zvoka in zvočnega okolja na posameznikovo življenje.	Raziskujejo zvočne pojave in določajo njihove lastnosti. Primerjajo različne življenjske situacije v povezavi z lastnostmi zvoka in njegovim vplivom na človeka. Kritično ovrednotijo lastno zvočno okolje. Kritično ovrednotijo svojo vlogo poslušalca.	<i>Zvočna krpanka (skupinska izvedba). Skupinsko poročanje o različnih vidikih zvočnega onesnaževanja. Lasten kritični zapis o zvočnem okolju, v katerem živijo, in last- nim vplivom narij.</i>	Na podlagi navodil skupinsko ustvarijo zvočno krpanko. Kritično primerjajo skupinske izvedbe in definirajo posamezne zvočne pojave ter njihove lastnosti. Na podlagi različnih člankov o onesnaževanju okolja z zvokom izlušči temeljno vprašanje in v skupini predlagajo rešitev. Samostojno zapišejo razmišljanja o kakovosti lastnega zvočnega okolja in predlagajo rešitve za njegovo izboljšavo ali spremembe.	Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1, str. 9–16, članki o zvočnem onesnaževanju, učni list, Orffov inštrumentarij.

Kompetence: 1) sporazumevanje v materinem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	3) poznavanje izrazoslovja in lastnosti zvočnih pojavov v povezavi z akustiko; 5) iskanje informacij in orientacija za uporabo učbenika Glasba 1; 6) zavedanje o oblikah zvočnega onesnaževanja in lastnega vpliva na kakovost življenja; 7) predlog za izboljšanje kakovosti življenja oziroma vpliva na zvočno okolje.
Metode: 1) izkusitveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	2) raziskovanje lastnosti zvoka in zvočnih pojavov ter njihove definicije; 3) prepoznavanje in reševanje problema zvočnega onesnaževanja.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	3) skupinsko delo (zvočna krpanka, skupinska debata o zvočnem onesnaževanju na podlagi člankov); 1) individualno (zapis o lastnem zvočnem okolju).
Medpredmetne povezave:	fizika (akustika)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	usmerjan zapis o doživljanju zvoka in zvočnega okolja

2.2 Glasbeni zapis

2.2.1 Časovni elementi: ritem, metrum, takt, tempo, agogika

Polona Meke-Ožinger, Prva gimnazija Maribor

Napoved učnega sklopa

Dijaki bodo pri obravnavi časovnih elementov občutili osnovni utrip v glasbi in razvili občutek za enakomernost. Pri izvajanju različnih ritmov bodo razvijali občutek za ritem, se urili v koncentraciji, pozornosti, razvijali koordinacijo gibov in se naučili izvajati ritem po notnem zapisu.

Ustvarili bodo lastno ritmično vsebino in jo izvajali na Orffova in druga glasbila. Ustvarili bodo tudi koreografijo in se gibno izrazili.

Vsebinski potek po urah

1. ura: dijaki analitično poslušajo glasbo in ustvarijo kratek ritmičen zapis.

2. ura: dijaki izvedejo poliritmično skladbo.

Viri in literatura

- 1 Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). *Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: DZS.
- 2 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1: Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 3 Učni načrt: *Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur) (2008)*. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>

Priloge

Učni list: Zakaj se ob glasbi radi gibamo?

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	Polona Meke-Ožinger	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik		Časovna opredelitev		2 uri
Učni sklop:	ČASOVNI ELEMENTI: RITEM, METRUM, TAKT, TEMPO, AGOGIKA		Bistveno vprašanje:		Zakaj se ob glasbi radi gibamo, plešemo, udarjamo ...?		
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	dijaki	učitelj	viri/učila
KAJ in KAKO?	Pri izvajanju in ustvarjanju uporabijo glasbeni zapis. Ustvarijo kratko ritmično vsebino. Vzpostavijo kritičen odnos do glasbene ustvarjalnosti.	Zavedajo se pomena časovnih elementov v glasbi. Uporabljajo osnovne notne vrednosti in pripadajoče pavze. Uporabljajo izraze za tempo in agogiko. Estetsko oblikujejo in izvajajo ritmične vsebine. Raziskujejo in poglobijo koordinacijo gibov pri izvajanju ritmičnih vsebin na Orffova glasbila.	<i>Izvedba preproste ritmične vaje.</i> <i>Izvedba poliritmične skladbe.</i>	Analično poslušajo glasbeni primer. Ob poslušanju izvajajo metrum in določijo mero. Ustvarijo svojo ritmično vsebino. Skupinsko izvajajo ritmične vsebine. Urijo glasbeni/ ritmični posluh ter koordinacijo telesa. S pomočjo učnega lista ponovijo znanja o časovnih glasbenih elementih.	Organizira delo dijakov. Dijake usmerja v ustvarjalno uporabo glasbenega znanja. Spremlja in vrednoti dijakovo delo.	Lebič - Loparnik. (1998). Osnove glasbene umetnosti. Ljubljana: DZS, Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK, Glasbeni atlas, DZS.	
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pisarnost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državlanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	2) poznavanje glasbenega izrazoslovja; 3) razumevanje osnovnih notnih vrednosti in taktovskega načina; 5) ustvarjanje lastne ritmične vaje.						

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) ustvarjanje ritmične vsebine; 4) izvajanje ritmične vsebine.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) ustvarijo svojo ritmično vsebino; 3) skupinsko izvajajo.
Medpredmetne povezave:	matematika (matematična razmerja), biologija (zgradba telesa), fizika (zvoč kot pojem v fiziki)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	vprašalnik

2.3 Glasbene oblike

2.3.1 Koncert

Viljem Babič, II. gimnazija Maribor

Napoved učnega sklopa

Koncert je ena izmed najbolj razširjenih inštrumentalnih glasbenih oblik in od baroka naprej nepogrešljiva oblika na glasbenih odrih.

Namen ure je spoznati koncert kot glasbeno obliko. Dijaki urijo glasbeni posluh, razvijajo pozitiven odnos do lastnega ustvarjanja in poglobljajo kritičen odnos do poslušane glasbe, kar je na tej razvojni stopnji bistvenega pomena.

Skozi aktivne oblike učenja in poučevanja spoznavajo glasbeno obliko koncerta in poglobijo znanje o baroku.

Vsebinski potek po urah

1. ura: analitično poslušanje glasbe in izvedba odlomka koncerta.
2. ura: samostojno pridobivanje informacij o glasbeni obliki koncerta.

Viri in literatura

- 1 Lebič, L., Loparnik, B. (1982). *Umetnostna vzgoja – osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 2 Michels, U. (2002). *Glasbeni atlas*. Ljubljana: DZS.
- 3 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1: Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 4 Pesek, A. (2005). *Glasba danes in nekoč 7*. Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Priloge

Učni list 1: Koncert

Evalvacijski vprašalnik

Učna priprava

Učitelj:	Viljem Babič	Predmet in razred:	GLASBA Splošna gimnazija: 1. letnik Klasična, športna gimnazija: 2. letnik	Časovna opredelitev:	2 uri
Učni sklop:	GLASBENE OBLIKE V INSTRUMENTALNIH DELJIH / KONCERT		Kakšno obliko je imel koncert v baroku?		
	prčakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov /dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijak in učitelja/e učitelj	viri/učila
KAJ in KAKO?	Poglobljuje kritičnost in občutljivost za sprejemanje sporočil, ki jih posreduje glasba, ter analitično poslušanje glasbenih del. Uporabijo glasbeni zapis pri izvajanju in razvijajo temeljno sporazumevanje in komuniciranje v glasbenem jeziku. Skladno z individualnimi sposobnostmi estetsko izvedejo skladbo in razvijajo pozitiven odnos do lastnega ustvarjanja. Poglobljuje in usvojijo pomen besede koncert iz baročnega obdobja.	Prepoznajajo izvajalska sredstva, sestave in glasbene oblike. Razvijajo kritično presojo in vrednotijo poslušano glasbo. Razvijajo sposobnosti pozornega in analitičnega poslušanja glasbenih del. Estetsko izvedejo odlomek koncerta na dano besedilo. Razširjajo znanje o razvoju svetovne glasbene umetnosti.	Analiza poslušanih odlomkov. Vokalna izvedba odlomka koncerta. Rešitev križanke. Samostojno pridobljene informacije o glasbeni obliki koncert in glasbenih značilnostih baroka.	Pozorno spremljajo audio-odlomek in razmišljajo o njegovem pomenu, vsebini in ga analizirajo. Analitično poslušajo odlomek in odgovorijo na poslušalska vprašanja. Po metodi odmeva in s pomočjo notnega gradiva izvedejo odlomek koncerta. Usvojijo koncert kot glasbeno obliko in utrdijo znanje s pomočjo učnega lista.	Močnik, Hobjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK.

Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	1) poznavanje glasbenega izrazoslovja; 3) obvladovanje števil in analitičnega mišljenja; 5) sprejemanje novega znanja, organiziranje; 6) strpnost do izražanja in razumevanja različnih pogledov; 8) kreativno izražanje v glasbenem mediju, zavest o evropski kulturni dediščini in kreativno izražanje v glasbenem mediju.
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	4) izvedba odlomka koncerta s pomočjo notnega gradiva; 6) analitično in doživljajsko poslušanje glasbe.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) reševanje učnega lista; 3) skupinska izvedba odlomka koncerta.
Medpredmetne povezave:	likovna umetnost (likovna umetnost v baroku), geografija (prostorska perspektiva v baroku), zgodovina (zgodovinske značilnosti baroka)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	samoanaliza ure / lastna refleksija in evalvacijski vprašalnik za dijake

Dejavnosti in kriteriji za preverjanje in ocenjevanje znanja: znanje se ocenjuje v obliki pisne naloge ob koncu konferenčnega obdobja (barok, concerto grosso, solistični koncert, skladatelji baroka...), preverja pa s pomočjo kviza oz. križanke na začetku nove ure. Vokalna izvedba skladbe se ovrednoti s kreditnimi točkami: npr. kriterij za 0 KT (dijak ne sodeluje pri petju), kriterij za 3 KT (dijak skladbo zapoje s pomanjkljivostmi v tekstu in melodiji) in kriterij za 6 KT (dijak skladno z individualnimi sposobnostmi muzikalno in estetsko izvede skladbo).

2.3.2 Rondo

*Mateja Jakša Jurković, Gimnazija Poljane Ljubljana/
Gimnazija Moste Ljubljana*

Napoved učnega sklopa

- Kako določim glasbeno obliko?
- Kaj daje poslušalcu občutek glasbene oblikovanosti?

Učna ura poteka tako, da dijaki ob poslušanju analizirajo skladbo in ugotovijo njene temeljne oblikovne značilnosti. Ker iz predhodno obravnavanih snovi že vedo, da je nizanje ali povezovanje enakega, podobnega in različnega v glasbi osnovni način gradnje večjih delov ali zaokroženih skladb, znajo določiti oblikovno shemo poslušanega dela. Prav tako analizirajo pesem, ki jo izvajajo. Izhajajoč iz ugotovljenega, na koncu sami ustvarijo rondo.

Vsebinski potek po urah

1. ura: poslušanje in analiziranje posnetkov s pomočjo računalniške projekcije in ugotavljanje temeljnih značilnosti poslušanih skladb.
2. ura: primerjanje in opisovanje povezav med poslušalskimi posnetki ter izražanje doživetja glasbene vsebine in oblike z likovnim jezikom.
3. ura: izvajanje »Ritmičnega rondoja« Carla Orffa ter ustvarjanje in izvajanje lastnega rondoja.

Viri in literatura

- 1 Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). *Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: DZS.
- 2 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1: Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 3 Učni načrt: *Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur) (2008)*. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Delovni list: Rondo

Evalvacijski vprašalnik

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	Mateja Jakša Jurković	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:		3 ure
Učni sklop:	RAZVOJ GLASBENIH OBLIK TER GLASBENE USTVARJALNOSTI IN POUSTVARJALNOSTI V ČASU IN PROSTORU - RONDO		Bistveno vprašanje:	Kako prepoznam glasbeno obliko?		
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/učila	
				dijaki	učitelj	
KAJ in KAKO?	Uporaba glasbenega zapisa. Poznavanje, razlikovanje in razčlenjevanje glasbenih oblik in njihovih oblikovnih delov.	Ob poslušanju analizirajo obliko ter ugotovijo njene temeljne značilnosti. Ugotovijo in razumejo, kaj daje poslušalcu občutek glasbene oblikovanosti. Likovno (grafično) upodobijo glasbene vsebine in oblike. Izvedejo »Ritmični rondo« Carla Orffa. Ustvarijo in izvedejo rondo.	<i>Izpolnjen delovni list (izdelek je sestavni del portfolija pri glasbi).</i> <i>Likovno izražena doživetja glasbenih vsebin in oblik, ustvarjene pesemske in druge preproste oblike (izdelek je sestavni del portfolija pri glasbi).</i> <i>Ocenjevanje rondoja, ki ga posamezne skupine dijakov ustvarijo in izvedejo.</i>	Poslušajo in analizirajo posnetke s pomočjo računalniške projekcije. Ugotavljajo temeljne značilnosti poslušanih skladb. Primerjajo in opisujejo povezave med poslušalskimi posnetki. Izražajo doživetja glasbene vsebine in oblike z likovnim jezikom (na list oziroma v elektronski obliki). Izvajajo »Ritmični rondo« Carla Orffa. Ustvarjajo in izvajajo lastni rondo.	Vodeni pogovor s pomočjo elektronskega prikaza glasbene forme. Usmerjena analiza glasbenih prvin. Dajanje navodil za samostojno delo dijakov (likovno izražanje glasbene vsebine in oblike ter ustvarjanje le-te). Vodenje izvajanja »Ritmičnega rondoja« Carla Orffa. Usmerjena sinteza ugotovitev in vodenje povzemanja.	CD-predvajalnik, tabla oz. projekcijsko platno, računalnik, klavir, J. S. Bach (1685–1750): Koncert za violino in orkester v E-duru, 3. stavek, Allegro assai (Rondo), L. van Beethoven (1770 – 1827): Sonata št. 8 v c-molu, op. 13 »Pathétique«, Rondo, Allegro (3. stavek), Lebič - Loparnik (1998). Osnove glasbene umetnosti. Ljubljana: DZS, Močnik, Habič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK, Palisca C. V. (1996), Norton Anthology of Western Music 1 – 2, New York; Carl Orff, Ritmični rondo

Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	1) izražanje dejstev, misli in mnenje v pisni in ustni obliki; 2) sposobnost razumevanja in razlage tujejezičnih pojmov in dejstev; 3) logično razmišljanje; 4) ustvarjalno oblikovanje; 5) poznavanje in razumevanje učne strategije, ki posamezniku najbolj ustrezajo; 6) sprejemanje različnih glasbenih zvrsti ter strpnost do izražanja in razumevanja različnih pogledov; 7) samoiniciativnost ob ustvarjanju in izvajanju lastne skladbe; 8) ustvarjalno izražanje misli.
Metode: 1) izkusveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) izražanje doživetja glasbene vsebine in oblike; 6) metoda pogovora; 7) metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	2) reševanje učnega lista; 3) pogovor; 4) dajanje navodil
Medpredmetne povezave:	matematika (povezava glasbene teorije z matematičnimi – številčnimi vrednostmi), slovenski jezik (izrazoslovje in besedilo)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	portfolijo

2.3.3 Glasbene oblike, ki temeljijo na kontrastu

mag. Vida Kopač, Gimnazija Kranj

Napoved učnega sklopa

Razlike in kontrasti so vsakdanji spremljevalec življenja. Razlikujemo se ljudje (karakterne značilnosti, fizična podoba človeka ...), kulture in okolja. Del naravnega okolja je tudi glasba.

In kje najdemo kontraste v glasbi?

Vsebinski potek po urah

1. ura: prepoznavanje kontrastov in ločevanje le-teh.
2. ura: ustvarjanje.
3. ura: izvajanje glasbene oblike rondo.
4. ura: preverjanje znanja in samoevalvacija.

Viri in literatura

- 1 Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). *Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: DZS.
- 2 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 3 Učni načrt: *Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur)*. (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Učni list 1: Kaj je kontrast

Učni list 2: Vsebinski in oblikovni kontrast

Učni list 3: Izvajanje in ustvarjanje rondoja

Evalvacijski vprašalnik

Preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	mag. Vida Kopač	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev: 4 ure	
Učni sklop:	GLASBENE OBLIKE, KI TEMELJJO NA KONTRASTU		Bistveno vprašanje:	Kaj je kontrast v glasbenih oblikah?	
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/ učila
				dijaki	učitelj
KAJ in KAKO?	Poglobljuje občutek za razumsko dojetje in čustveno doživljanje glasbene oblike. Skladno z individualnimi sposobnostmi ustvarijo pevsko in (ali) instrumentalno vsebino. Poznajo, razlikujejo in razčlenjujejo glasbene oblike in njihove oblikovne dele. Uporabijo glasbeni zapis pri izvajanju, poslušanju in ustvarjanju glasbe.	Raziskujejo kontrast v glasbi. Zavedajo se pojma kontrast. Razvijajo občutljivost za razumsko dojetje in čustveno sprejemanje glasbenih oblik, ki temeljijo na kontrastu. Vzpostavljajo dejaven odnos do glasbene kulture. Razvijajo kritično presojo in vrednotenje glasbene umetnosti.	<i>Učni listi:</i> • skladba, • izvedba.	Poiščejo primere kontrastov in ugotavljajo zakonitosti oblikovanja. Načrtujejo svoje delo. Primerjajo izvirnost uporabe kontrasta v različnih zvrsteh glasbene kulture.	Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK, CD-predvajalnik, glasbeni primeri.
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	5) izmenjava glasbenih izkušenj pri branju zapisa, samoregulacija učnega procesa, sposobnost premagovanja ovir za uspešno učenje; 8) povezovanje lastnih izraznih in ustvarjalnih pogledov z mnenji drugih, kreativno izražanje zamisli, izkušenj in čustev skozi glasbo.				

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	2) raziskujejo kontrast v glasbi; 4) uporabijo glasbeni zapis pri izvajanju, poslušanju in ustvarjanju glasbe.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) načrtovanje dela, reševanje učnih listov; 3) poslušanje glasbe.
Medpredmetne povezave:	likovna umetnost (kontrast kot oblikovna in slogovna značilnost)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	dosežki zbrani v portfoliju, samoevalvacija

2.4 Slovenska ljudska glasba in etnologija

2.4.1 Ljudska glasba Štajerske

Katja Stošič, III. gimnazija Maribor

Napoved učnega sklopa

Zanima nas, ali ljudska glasba sploh še živi in obstaja v 21. stoletju? Z dijaki preverjamo vlogo in obstoj ljudske glasbe na terenu. Opravljamo intervjuje in snemamo ljudske pesmi.

Vsebinski potek po dnevih

1. in 2. dan: prek intervjuja spoznavajo vlogo ljudske glasbe v življenju sodobnega človeka, na terenu zberejo primere ljudskih pesmi, plesov in običajev.
2. dan: ustvarijo notni zapis ljudskih pesmi.
3. dan: notne zapise uredijo v pesmarico.
4. dan: vrednotijo notni zapis pesmi sošolcev in projektni teden.

Viri in literatura

- 1 *Učni načrt: Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur). (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.*

Priloge

Učni list: Ljudska glasba Štajerske

Evalvacijski vprašalnik

Učna priprava

Učitelj:	Katja Stošić	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:		Projektni teden
Učni sklop:	LJUĐSKA GLASBA ŠTAJERSKE		Bistveno vprašanje:	Kakšen pomen ima ljudska glasba v življenju človeka sodobnega časa?		
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za prever- janje in ocenjevanje	dijaki	učitelj	viri/učila
KAJ in KAKO?	Poglobljuje znanje o ljudski glasbi. Na terenu zberejo primere ljudskih pesmi, plesov in običajev. Ustvarijo notni zapis posnetkov pesmi s terena.	Razvijajo pozitiven odnos do ljudske glasbe. Raziskujejo ljudsko glasbo s terena. Prek intervjuja spoznavajo vlogo ljudske glasbe v življenju sodobnega človeka.	<i>Posnetki pesmi.</i> <i>Notni zapis ljudskih pesmi.</i> <i>Vrednotenje.</i>	Opravljajo terensko delo (intervju, snemanje pesmi s sodobno digitalno tehnologijo...) Zapišejo ljudske pesmi. Notne zapise uredijo v pesmarico.	Spremlja delo na terenu in pomaga pri notnem zapisovanju posnetega materiala. Nadzoruje delo, pomaga pri tehničnemu obliko- vanju ovitka za CD in pesmarico. Dijake pripravi za javni nastop (javno predstavitev projekta).	anketni vprašalnik, snemalnik, notni list, internet, knjižni viri
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državlanske kompetence, 7) samoiniciativnost in zavednost, 8) kulturna zavednost in izražanje.	4) sposobnost iskanja, zbiranja in obdelave informacij; 5) organizacija lastnega učenja; pridobivanje, obdelovanje in sprejemanje novega znanja, spretnosti ter iskanja in uporaba nasvetov; 8) kreativno izražanje zamisli, samoizražanje z uporabo prirojenih sposobnosti.					

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	2) raziskovalno delo na terenu; 4) ureditev notnih zapisov.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) zapis pesmi; 3) zbiranje pesmi.
Medpredmetne povezave:	informatika (uporaba IKT-sredstev), likovna umetnost (grafično oblikovanje pesmarice in ovitka za CD)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	samo-evalvacija učencev: vprašalnik

2.4.2 Slovenska ljudska pesem

mag. Vida Kopač, Gimnazija Kranj

Napoved učnega sklopa

Ljudska glasba je poleg jezika najprepoznavnejši del kulture posameznega naroda. Vsaka ljudska glasba ima zato svoje značilnosti, povezane z življenjem in vrednotami posamezne kulture.

Katere značilnosti oblikujejo našo ljudsko pesem?

Vsebinski potek po urah

1. ura: organizirajo svoje delo in izvedejo ljudske pesmi.
2. ura: spoznavajo slovenske ljudske pesmi.
3. ura: ljudske pesmi izvedejo na avtentičen način.

Viri in literatura

1. Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). *Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: DZS.
2. Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1: Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
3. Učni načrt: *Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur) (2008)*. Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Učni list 1: Kdaj rečemo pesmi, da je ljudska

Učni list 2: Kakšna je vsebina ljudske pesmi?

Učni list 3: Glasbeni elementi ljudske pesmi

Učni list 4: Zakaj govorimo o edinstvenosti slovenske ljudske pesmi?

Preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	mag. Vida Kopač	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:	3 ure
Učni sklop:	SLOVENSKA LJUDSKA PESEM	operativni cilji: vsebinski in procesni	Bistveno vprašanje: izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Kakšna je vloga in pomen ljudske pesmi in katere so njene značilnosti?	
	prčakovani dosežki/ rezultati			načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/učila
KAJ in KAKO?	Izvajajo slovenske ljudske pesmi. Ozavešijo pomen slovenskega ljudskega glasbenega izročila za kulturno samobitnost.	Razlikujejo ljudsko glasbo od preostalih glasbenih žanrov. Diskusija o avtentičnosti ljudske glasbe. Spoznavajo različne načine interpretacije ljudske pesmi. Zavedajo se pomembnosti ljudskega izročila. Raziskujejo ljudsko glasbeno izročilo svojega kraja. Razvijajo kritično presojo in vrednotenje ljudske glasbe.	<i>Enoglasna, dvoglasna in triglasna izvedba ljudske pesmi. Samoevalvacija.</i>	dijaki učitelj/-i	snemalna naprava, CD-predvajalnik, glasbeni primeri.
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	1) zavest o spremenljivosti jezika in sporazumevanja glede na okoliščine, kreativno povezovanje jezika in glasbe v glasbeni in vsebinski interpretaciji ljudske pesmi; 5) pridobivanje, obdelava in sprejemanje novega znanja in spretnosti, iskanje in uporaba informacij; 6) izkazovanje čuta odgovornosti ter njegovega razumevanja, spoštovanje skupnih vrednot; 8) zavest o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini ter njenem mestu v svetu.				

Metode: 1) izkusitveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) organizirajo svoje delo na terenu; 2) raziskujejo ljudsko glasbeno izročilo svojega kraja.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) načrtujejo, organizirajo in vrednotijo svoje delo; 2) diskusija.
Medpredmetne povezave:	slovenski jezik (slovensko ljudsko izročilo)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	zbirka učnih listov v portfoliju

2.4.3 Ljudska pesem in instrumentalna glasba

Viljem Babič, II. gimnazija Maribor

Napoved učnega sklopa

V glasbenem vsakdanu sta ljudski ples in ljudska glasba v nenehnem sožitju z našim življenjem. Glasba nas osrečuje, osvobaja, navdihuje in je neizmeren vir energije. Slišimo jo lahko v različnih »preoblekah« in spremljamo nastope folklornih skupin, ki nam jo ohranjajo.

Moj namen spoznavanja slovenskih ljudskih plesov je:

- dijakom približati najpomembnejše plesne skozi aktivno obliko poučevanja in učenja (petje in ples),
- razviti kritičnost in občutljivost dijakov za vizualno sprejemanje sporočil,
- razviti dijakove gibalne ter ritmično-motorične spretnosti,
- poglobiti vizualni spomin dijakov in koordinacijo njihovega telesa.

Skozi celoten proces plesnega učenja se dijaki navajajo na medsebojno strpnost, spoštovanje in različnost. Dijaki razvijajo občutek lastne vrednosti in pripadnosti skupini ter razvijajo osebno integriteto.

Menim, da gre za pomembne kompetence, ki so v današnjem svetu mladih nujno potrebne.

Vsebinski potek po urah

1. ura: izvedejo ljudski ples in ljudske pesmi.

2. ura: samostojno oblikujejo koreografijo ljudskega plesa.

Viri in literatura

- 1 *Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). Osnove glasbene umetnosti. Ljubljana: DZS.*
- 2 *Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). Glasba 1: Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije. Ljubljana: Mladinska knjiga.*
- 3 *Učni načrt: Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur) (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.*

Priloge

Učni list: Ljudska glasba in ples

Evalvacijski vprašalnik

Učna priprava

Učitelj:	Viljem Babič	Predmet in razred:	GLASBA Splošna gimnazija: 1. letnik Klasična, športna gimnazija: 2. letnik	Časovna opredelitev:	2 uri
Učni sklop:	GLASBA IN PLES – LJUDSKI PLESI	operativni cilji: vsebinski in procesni	Bistveno vprašanje: izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Kaj je ljudski ples? načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/učila
KAJ in KAKO?	prčakovani dosežki/ rezultati Poglobljuje kritičnost in občutljivost za vizualno sprejemanje sporočil, ki jih posreduje gibanje in glasba. Uporabijo glasbeni zapis pri izvajanju in poslušanju. Skladno z individualnimi sposobnostmi ustvarjalno izvedejo ples in razvijajo gibalne ter ritmično-motorične spretnosti. Poglobljuje gibalni, vizualni in glasbeni spomin ter koordinacijo lastnega telesa.	Zavedajo se pomena ljudskega plesa, petja in igranja. Razvijajo kritično presojo in vrednotijo ljudsko glasbo. Vzpostavljajo dejaven odnos do ljudskega plesa in glasbe (omogočanje medsebojne strpnosti in spoštovanje drugačnosti). Estetsko oblikujejo in izvajajo ljudske ples (razvijanje občutka lastne vrednosti in pripadnosti skupini). Raziskujejo in poglobljuje koordinacijo gibov v sožitju z glasbo.	<i>Izvedba ljudskega plesa in pesmi (diferenciacija).</i> <i>Samostojno oblikovana koreografija ljudskega plesa.</i> <i>Evalvacija in samoevalvacija.</i>	dijaki Pozorno spremljajo avdiovizualni odlomek in razmišljajo o pomenu plesa koranta. S pomočjo učnega lista ponovijo glavne značilnosti ljudske glasbe. Naučijo se posamezne korake plesov in jih poglobljujejo ter estetsko izvedejo ob lastnem petju. Razvijajo glasbeni posluš, gibalni in vizualni spomin ter koordinacijo telesa. Oblikujejo lastne koreografije in jih doživljajsko izvedejo.	učitelj Vodi in usmerja učni proces. Analizira primere notnih zapisov. Koordinira plesno koreografijo dijakov. Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007): Glasba 1, Ljubljana: MK, knjige, CD-predvajalnik, računalnik in projektor, medmrežje ...

Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	4) sposobnost iskanja, zbiranja in obdelave informacij; 5) organiziranje lastnega učenja: pridobivanje, obdelava in sprejemanje novega znanja in spretnosti; 6) zavedanje enakosti spolov in nediskriminacije, strpnost izražanja in razumevanja različnih pogledov, spoštovanje različnosti in soljudi, pripravljenost premagovati predsodke in sklepati kompromise; 8) zavest o evropski kulturni dediščini, kreativno izražanje zamisli, samoizražanje z uporabo prirojenih sposobnosti.
Metode: 1) izkusveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) oblikujejo in izvajajo ljudske ples; 4) pri izvajanju in poslušanju uporabijo glasbeni zapis; 6) analitično in doživljajsko poslušajo glasbo.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) rešujejo učni list; 2) izvedejo ljudski ples; 3) izvedejo ljudski ples.
Medpredmetne povezave:	likovna umetnost, informatika in slovenski jezik; avtentično izveden projekt: Ljudski plesi slovenskih pokrajin (priprava nastopa, razstave, izdelava zloženke, članka ...)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	evalvacija ure in samoevalvacija učencev: vprašalnik

2.5 Glasba in druge umetnosti

2.5.1 Glasbeno gledališče

*mag. Manica Habjanič Gaberšek, Gimnazija Bežigrad
Ljubljana*

Napoved učnega sklopa

Tematski sklop o prepletanju glasbe z besedo, igro, plesom, sliko ... predvideva pregled razvoja »glasbenega gledališča« od prvega pojavljanja v antični kulturi, preko liturgičnih dram in madrigalnih komedij, pojava opere v baroku, razvoja le-te v klasicizmu in romantike do operete in muzikala.

Temelj sklopa je umeščanje glasbenega gledališča v zgodovinsko sliko glasbenega ustvarjanja kot tudi vzgoja dejavnih poslušalcev. Predstavljeni tematski sklop lahko učitelj vsebinsko in časovno razširi glede na njegovo časovno organizacijo letne učne priprave.

Prevladujoča je skupinska učna oblika, ki podpira metodi raziskovanja in igro vlog.

Razred je razdeljen na skupine, ki na podlagi navodil raziskujejo določeno temo in pripravljajo intervju. S pomočjo igre vlog – intervjuja sošolci spoznavajo zgodovinsko sliko razvoja glasbenega gledališča. Vloga učitelja je usmerjanje skupin, da vsebinsko strokovno pripravijo intervju. Učitelj skupinam tudi svetuje in/ali usmerja njihov izbor za pevsko izvajanje in poslušanje glasbenih primerov.

Izdelek, ki bo pokazal razumevanje vsebinskega in zgodovinskega razvoja opere, dijaki oblikujejo in dopolnjujejo samostojno ob predstavitvi vseh skupin.

Vsebinski potek po urah

1. ura: raziskovanje zgodovinskega razvoja glasbenega gledališča.
2. ura: predstavitev vloge ustvarjalcev in izvajalcev opere.
3. ura: primerjanje različnih oblik povezav glasbe, besede, giba in slike.
4. ura: kritično vrednotenje poslušalske vloge.

Viri in literatura

- 1 Samec, S. (1978). *Operne zgodbe : vodnik po domačem in tujem opernem svetu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Priloge

Delovni listi: Glasbeno gledališče

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	mag. Manica Habjanič Gaberšek	Predmet in razred:	GLASBA Splošna gimnazija: 1. l. Klasična, športna gimnazija: 2. letnik	Časovna opredelitev:	4 ure
Učni sklop:	Glasbeno gledališče	operativni cilji: vsebinski in procesni	Bistveno vprašanje: izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	Kako se je razvijalo glasbeno gledališče? načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/učila
KAJ in KAKO?	Poznajo, razlikujejo in uporabljajo pojme v povezavi z razvojem glasbenega gledališča. Skupinsko raziščejo določeno temo o zgodovinskem pojavljanju opere, operete in muzikala. Prepoznajo glasbo različnih opernih ustvarjalcev. Izvajajo pevske dele iz oper. Ozavešijo in poglobijo občutljivost za sprejemanje glasbenih oblik.	Raziskujejo zgodovinski razvoj glasbenega gledališča. Smiselno predstavijo vloge ustvarjalcev in izvajalcev opere. Primerjajo različne oblike povezav glasbe, besede, giba in slike. Kritično ovrednotijo svojo vlogo poslušalca.	<i>Izvedba igre vlog. Estetska izvedba vokalnih del iz oper. Vsebinska in zgodovinska preglednica razvoja glasbenega gledališča.</i>	dijaki učitelj	Viri in literatura o opernem ustvarjanju, učni list z navodili.
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	1) intervju – predstavitev igre vlog, viri o opernem ustvarjanju; 2) viri o operi v tujih jezikih; 5) raziskovanje podatkov o opernem ustvarjanju; oblikovanje samostojnega zapisa o razvoju operne umetnosti; 6) prevzemanje vlog in odgovornost v skupinskem delu; 8) poznavanje možnosti za kulturno udejstvovanje kot kritični poslušalec; estetsko izvajanje del.				

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	2) raziskovanje razvoja opernega ustvarjanja; delo s knjižnimi viri; 5) igra vlog - predstavitev različnih načinov ustvarjanja opere - vloga spraševalca in intervjuvanca.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) individualno - zapiski, 3) skupinsko raziskovanje in priprava intervjuja;
Medpredmetne povezave:	slovenščina (besedila kot osnova za glasbeno delo; libreto), likovna umetnost (scensko delo).
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	refleksija dijakov

2.5.2 Balet

Polona Meke-Ožinger, Prva gimnazija Maribor

Napoved učnega sklopa

Dijaki bodo z raziskovalnim delom spoznali razvoj baleta. Poglobili se bodo v nastanek baletne predstave in spoznali pomembne baletne ustvarjalce, tako skladatelje kot koreografe in baletne plesalce. Tudi sami bodo ustvarili kratko plesno koreografijo.

Vsebinski potek po urah

1. ura: ugotavljajo značilnosti klasičnega baleta, samostojno iščejo informacije.
2. ura: oblikujejo kratko baletno koreografijo na dano glasbo.

Viri in literatura

- 1 *Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). Osnove glasbene umetnosti. Ljubljana: DZS.*
- 2 *Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije. Ljubljana: Mladinska knjiga.*
- 3 *Učni načrt: Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur). (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.*

Priloge

Učni list: Balet

Evalvacijski vprašalnik

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	Polona Meke - Ožinger	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:		2 uri
Učni sklop:	GLASBA IN DRUGE UMETNOSTI - BALET		Bistveno vprašanje:	Kaj je vplivalo na nastanek in razvoj baleta?		
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za prever- janje in ocenjevanje	dijaki:	učitelj	viri/učila
KAJ in KAKO?	Poglobljuje kritičnost in občutljivost za vizualno sprejemanje sporočil, ki jih posreduje gibanje in glasba. Razlikujejo klasični in moderni balet. Z raziskovalnim delom in ob ogledu video-vsebin dobijo vpogled, kako nastane glasbeno-plesna stvaritev. Poznajo in uporabljajo glasbeni jezik. Skladno z individualnimi sposobnostmi oblikujejo kratko koreografijo na dano glasbo. Uporabljajo glasbene vire, interaktivne medije in sodobno tehnologijo. Izražajo doživetja na gibalno-plesnem področju.	Opišejo razvoj baletne umetnosti. Vzpostavljajo dejaven odnos do baleta kot umetnosti. Razvijajo kritično presojo in vrednotijo ples in glasbo. Razvijajo interes in odgovornost za različne oblike glasbenega udejstvovanja. Prepoznajo glasbe različnih časovnih obdobij, žanrov in zvrsti. Razvijajo sporazumevanje v glasbenem jeziku. Pri obisku baletne predstave uporabljajo programski list.	<i>Plakat.</i> <i>Kratka baletna koreografija na dano glasbo.</i> <i>Zapis poročila o ogledu baletne predstave za glasbeni portfolio.</i> <i>Samoevalvacija.</i>	S pomočjo video vsebin dijaki ugotavljajo značilnosti klasičnega baleta, analizirajo različne predstave baleta Labodje jezero, raziščejo vsebino baleta. Iščejo informacije o znanih baletnih plesalcih in koreografih, slikarjih, ki so upodabljali baletke ... Oblikujejo kratko baletno koreografijo na dano glasbo. Izdelajo plakat.	Predvaja odlomke iz baletnih predstav ter spodbudi dijake k debati (kakšne so značilnosti klasičnega in modernega baleta, kdaj se je balet razvil, povezuje z drugimi umetnostmi). Dijake spodbudi, da si ogledajo baletno predstavo in napišejo poročilo o njej. Dijake motivira, da oblikujejo kratko koreografijo.	Lebič - Loparnik (1998). Osnove glasbene umetnosti. Ljubljana: DZS, Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK, CD-predvajalnik, računalnik in projektor, medmrežje ...

Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	2) glasbeno izrazoslovje, iskanje informacij na spletu; 3) poslušanje glasbe, štetje taktov in ustvarjanje koreografije; 4) pisanje poročila o baletni predstavi; 5) iskanje informacij na spletu; 7) ogled baletne predstave.
Metode: 1) izkusveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) oblikovanje kratke baletne koreografije; 2) iskanje informacij o znanih baletnih plesalcih, koreografih in slikarjih; 5) predstavitev kratke baletne koreografije.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) oblikovanje koreografije; 3) ugotavljanje značilnosti klasičnega baleta, izdelovanje plakata.
Medpredmetne povezave:	zgodbina (zgodovinska obdobja, soodvisnost razvoja plesa in družbe), likovna umetnost (izdelava plakata, upodobitev plesa, giba na platnu ...), informatika (glasba in glasbene informacije na svetovnem spletu), slovenski jezik (knjižne predloge kot osnova glasbi za balet in libretu)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	vprašalnik, samoevalvacija

2.5.3 Beseda v glasbi

*Mateja Jakša Jurkovič, Gimnazija Poljane Ljubljana/
Gimnazija Moste Ljubljana*

Napoved učnega sklopa

Ali se pri povezavi besede in glasbe beseda podredi glasbi ali glasba besedi?

Kljub velikemu in staremu prijateljstvu med glasbo in besedo ostajajo med njima razlike, ki jih skladatelji skušajo premostiti. Glasba in govor nastajata sicer iz istih, na enak način ustvarjenih zvokov, vendar bo glasba, naj njene prvine še tako predstavljamo in sestavljamo, vedno pomenila samo glasbo. Beseda ima poleg zvokov (samo- in soglasnikov) tudi čisto določen pomen. Kadar koli se torej želita beseda in glasba povezati v učinkovito celoto, nastane vprašanje, ali se bo beseda podredila glasbi ali pa bo glasba postala služabnica besede in njenega sporočila (B. Loparnik, 1991).

Učna ura Beseda v glasbi poteka tako, da dijaki ob branju oziroma poslušanju uglasbenega besedila analizirajo odnose med elementi besednega in glasbenega sporočila ter razumejo povezanost obeh.

Viri in literatura

- 1 Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). *Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: DZS.
- 2 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 3 Učni načrt: Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur). (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Delovni list: Beseda v glasbi

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	Mateja Jakša Jurković	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:	1 ura
Učni sklop:	GLASBA IN DRUGE UMETNOSTI – BESEDA V GLASBI		Bistveno vprašanje:	Kakšen je odnos med glasbo in besedo v vokalni glasbi?	
	prilagojeni dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/učila
KAJ in KAKO?	Zmožnost primerjanja in vrednotenja besednega in glasbenega sporočila.	Analizirajo odnose med elementi v besednem in glasbenem sporočilu Razumejo povezanost vsebine besednega in glasbenega sporočila.	<i>Izpolnjen delovni list, ki je sestavljen del portfolija pri glasbi. Izvedba.</i>	dijaki učitelj	Arvo Pärt, De profundis moški zbor, tolkala in orgle (1980), Arvo Pärt, De profundis moški zbor, tolkala in orgle (1980) – partitura, Lebič L., Loparnik B., Osnove glasbene umetnosti (1982). Ljubljana, delovni list, računalnik, CD-predvajalnik.
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	1) izražanje dejstev, misli in mnenj v pisni in ustni obliki; 2) razumevanje latinskega besedila; 3) logično razmišljanje; 6) sprejemanje različnih glasbenih zvrsti ter strpnost do izražanja in razumevanja različnih pogledov; vključevanje in poznavanje sodobnih (glasbenih) dogodkov kot tudi glavnih dogodkov in trendov v nacionalni, evropski in svetovni (kulturni) zgodovini; 8) kreativno izražanje misli ter razvijanje zavesti o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini ter njenem mestu v svetu.				

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	3) izluščevanje bistvenih značilnosti besedila; 4) metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo; 6) metoda pogovora.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	2) reševanje učnih listov; 4) vodenje pogovora.
Medpredmetna povezava:	slovenski jezik: • bralna zmožnost in interpretacija ter vrednotenje pomena (liturgičnega) besedila, • poslušanje uglasbenega besedila ter njegovo razumevanje in vrednotenje.
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	<i>Izziv:</i> • dijake pridobiti za doživljanje lepote besedila skozi zapleteno sodobno glasbeno uglasbitev. <i>Tveganje:</i> • vprašanje sprejemanja arhaičnega liturgičnega besedila skozi moderni glasbeni jezik. <i>Refleksija:</i> DIJAKI: Zbrano, v pričakovanju drugačnosti, sledijo napotkom. Pozorno poslušajo. Presenečeno ugotavljajo, da se jim moderna, resna glasba lahko zdi učinkovita in zanimiva. UČITELJI: Medpredmetna povezava lahko ekonomizira temeljni cilj obeh predmetov (glasba, slovenski jezik): dijake kultivirati za občutljivo doživljanje umetnosti.

2.6 Glasbeni poklici, ustanove in društva

2.6.1 Priprava na koncert

mag. Vida Kopač, Gimnazija Kranj

Napoved učnega sklopa

Izbirne vsebine posodobljenega Učnega načrta za glasbo v gimnazijah omogočajo uporabo oz. življenjskost znanja preizkušenega prek analitičnega poslušanja in ogleda odrsko-glasbenega dela.

Dijaki se udeležijo koncerta, opere ...

Najpomembnejša komponenta uporabnosti znanja je uresničevanje kompetence učenje učenja. Kako pripraviti dijake na analitično in doživljajsko poslušanje koncerta in jih spodbuditi, da postanejo dejavni poslušalci za kakovostno preživljanje prostega časa?

Vsebinski potek po urah

1. ura: iskanje informacij o izvajanih skladateljih in njihovih skladbah.
2. ura: ustvarjanje in izvedba ritmične partiture Ura.
3. ura: oblikovanje kritičnega poročila o koncertu.

Viri in literatura

- 1 Bedina, K. idr. (1981). *Leksikoni – glasba*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- 2 Noyer, P.D. (2004). *Enciklopedija glasbe*. Radovljica: Didakta.
- 3 Učni načrt: *Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija: obvezni predmet (70 ur)*. (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Učni list 1: Spoznavanje in razumevanje Haydnovih del

Učni list 2: Kaj bomo poslušali na koncertu?

Učni list 3: Zakaj nosi *Simfonija št. 101* ime *Ura*?

Učni list 4: Ustvarjanje

Učni list 5: Moj glasbeni vtis ob obisku koncerta

Učna priprava

Učitelj:	mag. Vida Kopač	Predmet in razred:	Glasba, 1. letnik	Časovna opredelitev:	3 ure
Učni sklop:	PRIPRAVA NA KONCERT		Kako se pripravim na obisk koncerta klasične glasbe?	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	
	prilagojeni dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	dijaki	učitelj
KAJ in KAKO?	Razvijajo občutljivost za sprejemanje glasbene umetnosti. Poglobijo kritičen odnos do glasbene umetnosti. Uporabijo glasbeni zapis pri poslušanju glasbe. Ustvarijo glasbene vsebine.	Razvijajo kritičen odnos in občutljivost za sprejemanje glasbene umetnosti. Vzpostavijo dejaven odnos do glasbene umetnosti. Raziskujejo klasični slog z zbiranjem informacij o ustvarjanju skladateljev Haydna in Mozarta. Razumejo in uporabljajo glasbeni program.	<i>Samostojni notni zapis skladbe. Refleksija obiska koncerta.</i>	Poiščejo informacije o izvajanih skladateljih in njihovih skladbah. Načrtujejo svoje delo in odgovorijo na vprašanja. Ustvarijo ritmično partituro <i>Ura</i> in jo izvedejo. Oblikujejo kritično poročilo o koncertu.	Načrtuje, organizira, vodi in spremlja delo dijakov. Daje povratne informacije. Dijake motivira za oblikovanje glasbene mape.
					CD-predvajalnik, program koncerta, internet, Noyer. (2004). Enciklopedija glasbe. Radovljica: Didakta, Bedina. (1981). Leksikoni – glasba. Ljubljana: Cankarjeva založba.
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državlanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	5) učinkovito upravljanje s časom in informacijami, organiziranje lastnega učenja, pridobivanje, obdelava in sprejemanje novega znanja; 6) primerjanje lastnih pogledov z mnenji drugih; 8) pripravljenost za negovanje estetskih možnosti z umetnostnim izražanjem in sodelovanjem v kulturnem življenju, vrednotenje glasbene kulture.				

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	2) iskanje informacij o izvajanih skladateljih in njihovih skladbah; 1), 4) ustvarjanje in izvajanje ritmične partiture <i>Ura</i> .
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) pisanje poročila; ustvarjanje in izvajanje partiture; 3) iskanje informacij.
Medpredmetne povezave:	sociologija (razvoj občutljivosti in zavestnega sprejemanja glasbene umetnosti v smislu uravnoteženosti razumskega dojetja in čustvenega doživljanja)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	samoevalvacija dijakov

2.6.2 Aktualni glasbeni dogodki in njihovi programi

*Mateja Jakša Jurković, Gimnazija Poljane Ljubljana/
Gimnazija Moste Ljubljana*

Napoved učnega sklopa

Po kakšnih kriterijih se odločim za (glasbeno) prireditev?

Dejavnost spremljanja aktualnih glasbenih dogodkov in njihovih programov poteka vse šolsko leto. Na začetku ure dijak, ki je na vrsti, analitično predstavi samostojno izbrano prireditev. Pričakovani rezultati predstavitve so dijakovo razumevanje in kritična presoja napovednika ter njegovega programa in vzpostavitev kritičnega odnosa do glasbene ustvarjalnosti in poustvarjalnosti.

Pomemben element je seznanjanje z (aktualnimi) slovenskimi in svetovnimi glasbenimi ustvarjalci in poustvarjalci. Prav tako mora dijak razložiti, po kakšnih merilih je izbral predstavljeno prireditev.

Viri in literatura

- 1 Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). *Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: DZS.
- 2 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 3 Učni načrt: *Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur)*. (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Učni list: Aktualni glasbeni dogodki

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	Mateja Jakša Jurković	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:	6 ur*
Učni sklop:	GLASBENI POKLIČI, USTANOVE IN DRUŠTVA	Predmetni cilji: vsebinski in procesni	Bistveno vprašanje:	Zakaj se odločim za obisk izbrane glasbene prireditve?	
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji:	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	dijaki	učitelj
KAJ in KAKO?	Razumevanje in kritična presoja (glasbenih) napovednikov ter njihovih programov. Vzpostavijo kritičen odnos do glasbene ustvarjalnosti in poudarjalnosti.	Spremljajo glasbene dogodke. Analizirajo, razumejo in uporabljajo koncertne (programske) liste, napovedi in komentarje. Spoznavajo (aktualne) slovenske in svetovne glasbene ustvarjalce in poudarjalce. Poznajo in uporabljajo temeljne vire o glasbi. Kritično poročajo o izbrani prireditvi.	Kritična, analitična ter ustvarjalna predstavitev izbranega (glasbenega) dogodka s pomočjo računalniške projekcije.	Spremljajo glasbene dogodke in izberejo prireditve, ki jo predstavijo sošolcem. Analizirajo, razumejo in uporabljajo koncertne (programske) liste, napovedi in komentarje. Spoznavajo (aktualne) slovenske in svetovne glasbene ustvarjalce in poudarjalce. Poznajo in uporabljajo temeljne vire o glasbi. Poročajo o izbrani prireditvi s pomočjo računalniške projekcije. Interpretirajo misli in dejstva v ustni obliki.	Usmerjena sinteza ugotovitev dijakov. Vodenje razprave. Povezovanje ugotovitev. CD-plošče, CD-predvajalnik, računalnik, dnevni tisk, pisna obvestila o glasbenih dogodkih, spletna obvestila o glasbenih dogodkih ...

* Dejavnost Spremljanje aktualnih glasbenih dogodkov poteka vse šolsko leto. Na začetku ure dijak, ki pride na vrsto, analitično predstavi samostojno izbrano prireditve.

Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	1) izražanje dejstev, misli in mnenj v pisni in ustni obliki; 2) sposobnost razumevanja in razlage tujejezičnih pojmov in dejstev; 3) logično razmišljanje; 4) ustvarjalno oblikovanje in obdelava besedila ter zavedanje vprašljivosti glede veljavnosti in zanesljivosti informacij; 5) poznavanje in razumevanje različnih učnih strategij, organiziranje lastnega učenja ...; 6) sprejemanje različnih glasbenih zvrsti ter razvijanje strpnosti do izražanja in razumevanja različnih pogledov, vključevanje in poznavanje sodobnih dogodkov kot tudi glavnih dogodkov in trendov v nacionalni, evropski in svetovni (kulturni) zgodovini; 7) razvijanje sposobnosti načrtovanja in iskanja glasbenih dogodkov; 8) kreativno izražanje misli ter razvijanje zavesti o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini ter njenem mestu v svetu.
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) obisk glasbenih prireditev; 6) metoda razgovora; 7) metoda dela s slikovnim gradivom; 8) metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) obisk glasbenih prireditev, poročanje; 3) obisk glasbenih prireditev.
Medpredmetne povezave:	informatika (uporaba IKT), slovenski jezik (delo z besedilnimi predlogami)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	portfolio – glasbeni napovednik

2.6.3 Glasbena kultura

mag. Vida Kopač, Gimnazija Kranj

Napoved učnega sklopa

Marsikdaj naletimo na vprašanja: »Ali je to sploh (še) glasba? Kaj ne zajema pojem glasba le glasbene umetnosti? Je glasba lahko tudi uporabna? Kje? Zakaj ptičje pe-tje ni glasba?«

Z glasbo se redno srečujemo v našem vsakdanu, le redko pa se zavestno sprašujemo o vlogi glasbene kulture v našem življenju. Dobrim 80 odstotkom mladim pomeni glasba užitek in zabavo, njenih drugih vrednot pa ne vidijo ali ne znajo izkoristiti.

Kakšna je naša toleranca do glasbene kulture drugih?

Živimo v dobi informacijske družbe in posledično tudi v multikulturni (glasbeni) sinergiji, zato je prav, da se tega zavedamo.

Vsebinski potek po urah

1. *ura*: oblikujemo lastne kriterije in vrednote svoje glasbene kulture.
2. *ura*: ustvarijo zvočno kuliso, sintetično zvočno podobo, lastno vokalno ali i strumentalno glasbeno vsebino in jo izvedejo.
3. *ura*: poiščejo primere različnih glasbenih zvrsti in jih ločijo glede na kriterije in vrednote.
4. *ura*: napišejo esej z naslovom Glasbena kultura.

Viri in literatura

- 1 *Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). Osnove glasbene umetnosti. Ljubljana: DZS.*
- 2 *Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije. Ljubljana: Mladinska knjiga.*
- 3 *Učni načrt: Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur). (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.*

Priloge

Učni listi: Glasbena kultura

Kriteriji za preverjanje znanja

Učna priprava

Učitelj:	mag. Vida Kopač	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:		4 ure
Učni sklop:	GLASBENI POKLICI, USTANOVE IN DRUŠTVA - GLASBENA KULTURA		Bistveno vprašanje:	Kaj je glasbena kultura?		
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	viri/učila	
KAJ in KAKO?	S pomočjo lastnih in splošnih kriterijev in vrednot razjasnijo pojme: • kultura, • glasba, • glasbena kultura. Ozaveštijo načine poslušanja glasbe. Ustvarijo: • zvočno kuliso, • sintetično zvočno podobo, • lastno vokalno ali instrumentalno glasbeno vsebino. Uporabijo glasbeni zapis.	Zavedajo se vpliva glasbene kulture na kakovost življenja. Razvijajo kritičen odnos in toleranco do različnih segmentov glasbene kulture. Raziskujejo zvočne pojave. Vzpostavljajo dejaven odnos do glasbene kulture. Ločijo glasbeno umetnost od drugih glasbenih zvrsti in glasbene zvrsti med sabo po splošnih kriterijih in vrednotah.	<i>Izdelana shema zvrsti svoje glasbene kulture.</i> <i>Skladba.</i> <i>Izvedba skladbe.</i>	dijaki Oblikujejo lastne kriterije in vrednote svoje glasbene kulture. Načrtujejo svojo glasbeno dejavnost. Ustvarijo različne zvočne podobe. Poiščejo primere različnih glasbenih zvrsti in jih ločijo glede na kriterije in vrednote. Vrednotenje: odgovorijo na vprašanja.	učitelj	CD-predvajalnik, knjižna gradiva, medmrežje.
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.		1) poznavanje glasbenega izrazoslovja; 4) sposobnost iskanja, zbiranja in obdelave informacij; 5) samoregulacija učnega procesa; 8) sposobnost povezovanja lastnih ustvarjalnih in izraznih pogledov z mnenji drugih, kreativno izražanje svojih izkušenj, zamisli in čustev.				

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) ustvarjanje zvočnih podob; 2) raziskovanje zvočnih pojavov; 4) uporaba glasbenega zapisa; 6) analitično in doživljajsko poslušanje glasbe.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) oblikovanje lastnih kriterijev in vrednot; 3) poslušanje glasbe.
Medpredmetne povezave:	sociologija (razvijanje tolerance)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	portfolijo in esej

2.7 Glasbeni pluralizem

2.7.1 Glasbeni pluralizem

*mag. Manica Habjanič Gaberšek, Gimnazija Bežigrad
Ljubljana*

Napoved učnega sklopa

Uvodna ura o posameznikovem glasbenem izboru omogoča dijakom, da v novem okolju najdejo povezovalni stik med sovrstniki, kar glasba vsekakor tudi je. Poudarjena strpnost pri predstavljanju glasbenega izbora omogoča učitelju, da s svojim zgledom in strpnim sprejemanjem različnih glasbenih zvrsti približa dijakom vsebinske in procesne cilje v šolskem letu.

V prvem delu ure dijaki razmišljajo o glasbi, ki so jo poslušali kot pet- in desetletniki. Učiteljeva vloga pri vodenju njihovih spominov je tudi ta, da razširi pogovor na vpliv, ki ga je imelo primarno in pozneje sekundarno okolje na njihov izbor glasbe. V tem delu ure pride do spontanega petja otroških pesmi.

Drugi del je namenjen spoznavanju in predstavljanju izbora glasbe manjši skupini (štirje člani). Pri poročanju ni namen ponovnega povzemanja posameznikovega izbora glasbe, ampak iskanje stičnih točk ali popolnih nasprotij v skupini.

V tretjem delu ure dijaki v dvojicah razmišljajo o merilih in značilnostih glasbe, ki jih upoštevajo pri izboru glasbe. Povezovalni element naj bo prepoznavanje različnih glasbenih žanrov in zvrsti brez osebnih opredelitev.

Viri in literatura

- 1 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 2 Učni načrt: *Glasba - splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur)*. (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Učni list: Glasbeni pluralizem

Učna priprava

Učitelj:	mag. Manica Habjanič Gaberšek	Predmet in razred:	GLASBA, Splošna gimnazija: 1. letnik Klasična / športna gimnazija: 2. letnik	Časovna opredelitev:	1 ura
Učni sklop:	GLASBENI PLURALIZEM	Bistveno vprašanje:	Kakšno glasbo poslušam, poslušas?	načrt dejavnosti za dijake in učitelja/e	
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	dijaki	učitelj
KAJ in KAKO?	Zavedajo se različnosti in načinov izbire glasbe. Spoštujejo glasbeni izbor drugih, ne glede na slog, žanr ali zvrst. Poznajo in razumejo izrazoslovje, ki ga uporabljamo za vrednotenje glasbe.	Razvijanje strpnosti do različnih glasbenih stilov zvrsti in žanrov.	<i>Učni list.</i> <i>Izvedba pesmi iz različnih obdobj otroštva.</i> <i>Prepoznavanje glasbenih zvrsti in vrednotenje.</i>	Predstavijo glasbeni izbor. Pojejo pesmi iz otroštva. Analitično poslušajo glasbene primere različnih slogov, zvrsti in žanrov.	Vodi in usmerja učni proces. Predvaja glasbene primere različnih žanrov in zvrsti. Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK. CD-predvajalnik, računalnik in projektor, I-tabla, medmrežje ...
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	1) komunikacija pri predstavljanju glasbenega izbora; 6) sprejemanje in spoštovanje drugačnosti pri izboru glasbe; 8) izrazoslovje pri vrednotenju izvedb.				
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) pozorno in strpno poslušanje razlage izbora glasbe; povezovanje med sošolci glede na glasbeni izbor.				

Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	3) skupinska razprava in predstavitev; 2) merila za vrednotenje glasbe.
Medpredmetne povezave:	likovna umetnost (vrednotenje likovnih del)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	refleksija dijakov

2.7.2 Vloga družabnih plesov

Viljem Babič, II. gimnazija Maribor

Napoved učnega sklopa

Ljudje že od nekdaj zrcalimo svoja čustva in izražamo svoja doživetja v gibih, ki nam jih naše anatomsko oblikovano telo (kosti, sklepi, mišičje in živčevje, ki pošilja preko možganov potrebne impulze ...) dopušča. Izvajamo ponavljajoče se gibe, prenašamo teža telesa z ene noge na drugo in se premikamo po prostoru. Od veselja in nakopičene energije poskakujemo, tečemo, korakamo, se vrtimo ..., in četudi se tega zavedamo ali ne, uporabljamo podobne gibe. Vedno nas spremlja nekakšen ritem (ritem dihanja, ritem srca, ritem govora, ritem hoje ...). Ali se zavedamo, da z gibanjem, ki je plod izražanja in sporočanja naših misli, občutij in dejanj, nenehno plešemo? Pomislimo na prizor zaljubljenega goloba, kako dvori svoji golobici, na različne živali, ki se podijo v svoji razigrani prešernosti, na čebele, na pave ... Na kaj nas spominjajo ti prizori? Morda plešejo (Neubauer, 2002)?

V glasbenem vsakdanu je ples tesno povezan z našim življenjem – osrečuje nas, osvobaja, navdihuje in je neizmeren vir energije. Moj namen spoznavanja družabnih plesov skozi zgodovino je približati dijakom najpomembnejše pleske skozi aktivno obliko poučevanja in učenja, razviti njihovo kritičnost in občutljivost za vizualno sprejemanje sporočil, razvijati njihove gibalne ter ritmično-motorične spretnosti, poglobiti vizualni spomin in njihovo koordinacijo lastnega telesa. Skozi celoten proces plesnega učenja se dijaki navajajo na medsebojno strpnost, spoštovanje različnosti in drugačnosti, razvijajo občutek lastne vrednosti in pripadnosti skupini ter razvijajo osebno integriteto. Menim, da gre za pomembne kompetence, ki so v današnjem svetu mladih nujno potrebne.

Vsebinski potek po urah

1. *ura*: razvijajo kritično presojo in vrednotijo ples in plesno glasbo skozi čas.
2. *ura*: oblikujejo lastne koreografije in jih doživljajsko izvedejo.
3. *ura*: prepoznavajo ritmične zakonitosti glasbe in jih povezujejo s plesnimi ritmi ter imeni plesov.

Viri in literatura

- 1 Arbeau, T., Sutton, J. (ur.). (1967). *Orchesography - with a new introduction and notes by Julia Sutton*. New York: Dover.
- 2 Coeur, J. *The Galliard and Tourdion: An Introductory Description*. [Online]. Dostopno na naslovu: <http://www.pbm.com/~lindahl/lod/vol1/galliardintro.html> [citirano 17. 8. 2009]
- 3 Friedlander, L. (2006). *Take the Lead - odlomek iz filma*. [Online]. Dostopno na naslovu: <http://www.youtube.com/watch?v=DEwZlufmafo> [citirano 20. 8. 2009]

- 4 Neubauer, H. (2002). *Gib skozi stoletja: obnašanje, gibanje in odnosi med ljudmi od 15. do 18. stoletja*. Ljubljana: Forma 7, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- 5 Neubauer, H. (1998). *Ples skozi stoletja: starinski plesi – mejniki v razvoju plesne umetnosti*. Ljubljana: Forma 7, Ministrstvo za šolstvo in šport.
- 6 Podlesnik, L. (2006). *Evropska glasbena in plesna umetnost: program za profesionalni razvoj strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Oddelek za muzikologijo in Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- 7 Podlesnik, L. (2006). *Evropska glasbena in plesna umetnost: program za profesionalni razvoj strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju – zgoščenka v izvedbi Ansambla za renesančno glasbo in ples Cortesia*. Ljubljana: Oddelek za muzikologijo in Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, skladba št. 2.

Priloge

Gradivo za učitelje

Učni list: Družabni plesi

Evalvacijski vprašalnik

Učna priprava

Učitelj:	Viljem Babič	Predmet in razred:	GLASBA Splošna gimnazija: 1. letnik Klasična/ športna gimnazija: 2. letnik	Časovna opredelitev:	3 ure	
Učni sklop:	GLASBENI PLURALIZEM		Bistveno vprašanje:	Kaj je družabni ples in kaj mi pomeni?		
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	dijaki	učitelj	
KAJ in KAKO?	Poglobljuje kritičnost in občutljivost za vizualno sprejemanje sporočil, ki jih posreduje gibanje in glasba. Uporablja glasbeni zapis pri izvajanju in poslušanju. Skladno z individualnimi sposobnostmi ustvarjalno izvedejo ples in razvijajo gibalne ter ritmično-motorične spretnosti. Poglobljuje gibalni, vizualni in glasbeni spomin ter koordinacijo lastnega telesa.	Zavedajo se pomena plesa v različnih obdobjih človekovega življenja. Razvijajo kritično presojo in vrednotijo ples in plesno glasbo skozi čas. Vzpostavljajo dejaven odnos do plesa in glasbe (omogočanje osebnostnega razvoja, medsebojne strpnosti in spoštovanje drugačnosti). Estetsko oblikujejo in izvajajo plesne koreografije (razvijanje občutka lastne vrednosti in pripadnosti skupini). Raziskujejo in poglobljuje koordinacijo gibov v sožitju z glasbo.	<i>Izvedba plesov.</i> <i>Izpolnjen učni list.</i> <i>Evalvacija in samo-evalvacija.</i>	Pozorno spremljajo avdiovizualni odlomek in kritično razmišljajo o pomenu plesa ter napišejo krajši sestavek. Prepoznajo ritmične zakonitosti glasbe in jih povezujejo s plesnimi ritmi ter imeni plesov. Naučijo se posamezne korake plesov in jih poglobijo ter estetsko izvedejo ob pozornem poslušanju glasbe ali zvočnega primera. Urijo glasbeni posluh, kognicijo in motoriko. Oblikujejo lastne koreografije in jih doživljajsko izvedejo.	Vodi razgovore na tematično učnega sklopa. Učencem svetuje pri plesni koreografiji. Vodi analitično poslušanje glasbenih primerov.	Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK. CD-predvajalnik, računalnik in projektor, medmrežje ...

Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	4) sposobnost iskanja, zbiranja in obdelave informacij; 5) organiziranje lastnega učenja; pridobivanje, obdelava in sprejemanje novega znanja in spretnosti; 6) zavedanje enakosti spolov in nediskriminacije, strpnost izražanja in razumevanja različnih pogledov, spoštovanje različnosti in soljudi, pripravljenost premagovati predsodke in sklepati kompromise; 8) kreativno izražanje zamisli, samoizražanje z uporabo priloženih sposobnosti, razvijanje zavesti o evropski kulturni dediščini.
Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) oblikovanje in izvedba lastne plesne koreografije; 2) s pomočjo knjig in spleta raziskujejo o zvrsteh in izvoru plesa; 4) pri izvajanju in poslušanju uporabijo glasbeni zapis; 5) demonstracija plesnih korakov; 6) analitično in doživljajsko poslušajo glasbo.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) oblikovanje plesne koreografije; 3) poslušanje glasbe; 5) učenje plesnih korakov.
Medpredmetne povezave:	avtentično izveden projekt: Ples skozi prostor in čas (priprava nastopa, razstave, izdelava zloženke, članka, plesne terapije ...) likovna umetnost (estetični vidik), sociologija (neverbalna komunikacija), psihologija (čustveno-socialni razvoj), športna vzgoja (urjenje psihomotoričnih spretnosti)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	evalvacija ure in samoevalvacija učencev: vprašalnik

2.7.3 Popularna glasba

Tanja Zgonc, Gimnazija Kočevje

Napoved učnega sklopa

Skozi spoznavanje različnih zvrsti glasbe in obdobj glasbene zgodovine najde v 20. stoletju svoje mesto tudi popularna glasba, ki jo zaznamujejo različne smeri, zvrsti in podzvrsti. Pomembno je, da mladi, ki se istovetijo s to glasbo, poznajo njene značilnosti in razvoj.

Dijaki so v učni enoti usmerjeni predvsem v to, da ob izbranih zvočnih posnetkih ločijo različne podzvrsti rock glasbe in se vprašajo, zakaj se je pojavila rock glasba?

Vsebinski potek po urah

1. ura: analitično poslušajo različne primere skladb in svoje ugotovitve zapišejo v učni list.
2. ura: oblikujejo spremljavo in načrtujejo izvedbo.

Viri in literatura

- 1 Lebič, L. in Loparnik, B. (1998). *Osnove glasbene umetnosti*. Ljubljana: DZS.
- 2 Močnik, D., Habjanič Gaberšek, M. in Ivačič, S. (2007). *Glasba 1. Učbenik za glasbo v 1. letniku gimnazije*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- 3 Učni načrt: *Glasba – splošna, klasična, strokovna gimnazija : obvezni predmet (70 ur)*. (2008). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: <http://portal.mss.edus.si/msswww/programi2003/programi/gimnazija/gimnazija/Glasba-Gimnazija.htm>.

Priloge

Učni list: Popularna glasba

Učna priprava

Učitelj:	Tanja Zgonc	Predmet in razred:	GLASBA, 1. letnik	Časovna opredelitev:		2 uri
Učni sklop:	GLASBENI PLURALIZEM		Bistveno vprašanje:	Kakšna je rock glasba?		
	pričakovani dosežki/ rezultati	operativni cilji: vsebinski in procesni	izdelki dijakov/ dejavnosti za preverjanje in ocenjevanje	načrt dejavnosti za dijake	učitelj	vir/ učila
K A J in KAKO?	Poglobljuje razumevanje različnih slogov popularne glasbe. Uporablja glasbeni zapis pri poslušanju, ustvarjanju in izvajanju. Skladno z individualnimi sposobnostmi izvedejo pevsko vsebino in oblikujejo spremljavo.	Poslušajo in analizirajo zvočne posnetke. Razvijajo kritičen odnos do različnih glasbenih slogov. Izbrano skladbo poslušajo, analizirajo posamezne dele in razumejo besedilo. Naučijo se izvajati melodične odlomke ob skladbi. Oblikujejo lastne spremljave in jih doživeto izvajajo.	<i>Izvedba skladbe. Izpolnjen učni list. Samoevalvacija.</i>	Poslušajo zvočne posnetke in opredelijo sloge. Analitično poslušajo različne primere skladb in svoje ugotovitve zapišejo v učni list. Oblikujejo spremljavo. Načrtujejo izvedbo. Doživeto izvedejo pesem. Vrednotijo svoje delo in izdelke.	Vodi in usmerja učni proces. Vodi analitično poslušanje. Daje povratne informacije v procesu nastajanja izdelka.	Močnik, Habjanič, Gaberšek, Ivačič. (2007). Glasba 1. Ljubljana: MK, učni list, Orffov inštrumentarij
Kompetence: 1) sporazumevanje v maternem jeziku, 2) sporazumevanje v tujih jezikih, 3) matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, 4) digitalna pismenost, 5) učenje učenja, 6) socialne in državljanske kompetence, 7) samoiniciativnost in podjetnost, 8) kulturna zavest in izražanje.	5) samostojno pridobivanje informacij; 6) strpnost do različnih pogledov.					

Metode: 1) izkustveno učenje, 2) raziskovalno delo, 3) reševanje problemov, 4) delo z notno sliko, 5) demonstracija ...	1) oblikujejo spremljavo in doživeto izvedejo pesem; 2) raziskujejo zgodovinsko ozadje rocka; 4) pri poslušanju, ustvarjanju in izvajanju uporabijo glasbeni zapis.
Oblike: 1) individualno, 2) dvojice, 3) skupinsko, 4) frontalno	1) oblikujejo in izvajajo lastne spremljave; 3) poslušajo zvočne posnetke.
Medpredmetne povezave:	angleški jezik (razumevanje pesmi)
Evalvacija učnega sklopa: refleksije učiteljev, dijakov ...	samoevalvacija

Na naslovnici

RAGLJA, leseno glasbilo iz vrtljivega valja z zarezi in vzmetjo, ki pada v zareze, potem ko jo je vzdignila vzboklina na valju. Hitro, zaporedno padanje vzmeti povzroča drdrajoč zvok. Otroška ročna raglja je v škatlastem okviru z ročajem za vrtenje valja, velika raglja v zvoniku ima zabojček za odmevnik; v rabi zadnje tri dni velikega tedna namesto zvonov in zvončkov.

(povzeto po: Baš, A. (ur.) (2004): Slovenski etnološki leksikon. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 487)

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski socialni sklad